

ZESTAW MATERIAŁÓW NA WARSZTATY WIZYJNE

INSPIRUJĄCA WSPÓŁPRACA NA RZECZ NEUTRALNOŚCI KLIMATYCZNEJ

PRZYGOTOWANIE

PRZYBYCIE

ODCZUWANIE

UCZENIE SIĘ

PROJEKTOWANIE

DZIELENIE SIĘ

Linda Beyschlag, Kristen Brand, Sigrid Lindner

Anne Dahmen, Camille Serre.

Metody 1A, 2C, 3A, 3E i 5A opracowano i wypróbowano w ramach projektu Sense the City pod kierownictwem Franziski Schreiber; na potrzeby niniejszego zestawu materiałów na warsztaty wizyjne dostosowano je do tematyki związanej z neutralnością klimatyczną.

Tilman Abresch, Florian Kliche, Muriel Neugebauer (Niezależny Instytut ds. Środowiska)

BMU AZ: **IK II 5 – 42206-2/1.5**

Numer projektu: **200771**

Zapraszamy do kontaktu pod adresem: **BEACON_HelpDesk@guidehouse.com**

Zapraszamy na naszą stronę internetową: **www.euki.de/beacon**

Projekt Bridging European and Local Climate Action (BEACON) jest finansowany w ramach Europejskiej Inicjatywy na rzecz Ochrony Klimatu (Europäische Klimaschutzinitiative – EUKI). Inicjatywa ta jest narzędziem finansowania uruchomionym przez Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych. Jej nadrzędnym celem jest intensyfikacja transgranicznego dialogu oraz wymiany wiedzy i doświadczeń w Unii Europejskiej, mającej służyć wspólnemu osiągnięciu postępów w realizacji porozumienia paryskiego.

Za poglądy wyrażone w niniejszej publikacji wyłączną odpowiedzialność ponosi dany autor lub dana autorka. Nie muszą one odzwierciedlać stanowiska Federalnego Ministerstwa Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych.

Im Auftrag des:

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie do warsztatów wizyjnych	4
Czym jest neutralność klimatyczna?	5
Do czego służą warsztaty wizyjne?	7
Opracowanie wizji przyszłości	8
Planowanie warsztatów wizyjnych	10

Jak korzystać z materiałów	11
Elementy standardowe	11
Indywidualny wybór metod	12
Twoje warsztaty wizyjne	58

MATERIAŁY DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH METOD

PRZYGOTOWANIE

Moduł 1: PRZYGOTOWANIE	16
Opcja 1A: Spacer sensoryczny po najbliższej okolicy	16
Opcja 1B: Zrobienie zdjęcia	17
Opcja 1C: Zbieranie przedmiotów stanowiących elementy środowiska	18

PRZYBYCIE

Moduł 2: PRZYBYCIE	19
Opcja 2A: Tablica inspiracji (mood board)	19
Opcja 2B: Papier, kamień, nożyce i kibice	21
Opcja 2C: Rozmowa z sąsiadem lub sąsiadką	22
Opcja 2D: Osobista deklaracja	23
Opcja 2E: Socjogram / żywa statystyka	24

UCZENIE SIĘ

Moduł 4: UCZENIE SIĘ	37
Opcja 4A: Prezentacja	37
Opcja 4B: Speed dating z ekspertami/ekspertkami	38
Opcja 4C: Pudełko ze słowami	39
→ Lista słów	40
Opcja 4D: Świadkowie zmian klimatu	41
Opcja 4E: Krótki film	42

ODCZUWANIE

Moduł 3: ODCZUWANIE	26
Opcja 3A: Wywoływanie skojarzeń za pomocą próbek sensorycznych	26
→ <i>Próbki sensoryczne</i>	28
→ <i>Szablon odpowiedzi i wzór plakatu</i>	29
Opcja 3B: Skojarzenia ze słowami kluczami	32
Opcja 3C: Występ artystyczny	33
Opcja 3D: List do samego siebie	35
Opcja 3E: Fantazyjna podróż	36

PROJEKTOWANIE

Moduł 5: PROJEKTOWANIE	43
Opcja 5A: Wizja przyszłości – model plastyczny / artystyczny prototyp	43
→ <i>Model wizji</i>	45
Opcja 5B: UI	46
Opcja 5C: Podróż w czasie	47
Opcja 5D: „Do góry nogami”	49
Opcja 5E: Metoda Walta Disneya	51

DZIELENIE SIĘ

Moduł 6: DZIELENIE SIĘ	53
Opcja 6A: Nagranie wideo	53
→ <i>Skrypt nagrania wideo</i>	54
Opcja 6B: Wywiad	55
Opcja 6C: Wystawa	56
Opcja 6D: Przekazanie wyników pracy	57

WPROWADZENIE DO WARSZTATÓW WIZYJNYCH

Podczas łączących pokolenia globalnych protestów na rzecz ochrony klimatu wzywa się przedstawicieli i przedstawicielki władz na szczeblu krajowym i międzynarodowym do ambitnych i natychmiastowych działań w tym obszarze. Ogłoszenie licznych stanów wyjątkowych w związku z konsekwencjami zmian klimatu na całym świecie stało się źródłem nowych impulsów w dyskusjach o realizacji porozumienia paryskiego na poziomie lokalnym i o procesie przechodzenia na model miast neutralnych dla klimatu. Na wszystkich szczeblach uwaga decydentów i władz coraz częściej skupia się na konieczności transformacji w kierunku przyszłości wolnej od gazów cieplarnianych. Coraz więcej państw, miast, przedsiębiorstw i organizacji stawia sobie za cel osiągnięcie

neutralności klimatycznej do połowy obecnego stulecia. Aby zapobiec dalszym niebezpiecznym zmianom klimatu, państwa będące sygnatariuszami porozumienia paryskiego z 2015 r. uzgodniły, że ograniczą globalny wzrost temperatury w tym stuleciu do poziomu wyraźnie poniżej 2°C, stawiając sobie za cel, aby nie przekroczył on 1,5°C w porównaniu z poziomem sprzed industrializacji. Aby zrealizować to zamierzenie, konieczne jest osiągnięcie globalnej neutralności klimatycznej do 2050 r.¹ W związku z tym Komisja Europejska zaproponowała cel zakładający uczynienie z Unii Europejskiej (UE) – obejmującej 27 państw członkowskich – pierwszego neutralnego dla klimatu kontynentu na świecie do 2050 r., z zastrzeżeniem, że żaden człowiek i żadna miejscowość nie powinni zostać w związku z tym pozostawieni sami sobie. Europejski Zielony Ład to strategia, która pokazuje, jak można uniezależnić wzrost gospodarczy w UE od wykorzystywania zasobów, osiągając w ten sposób neutralność klimatyczną.²

Ale zaraz, zaraz!

CO TO WŁAŚCIWIE JEST „NEUTRALNOŚĆ KLIMATYCZNA”?

1 IPCC (2018): Mitigation Pathways Compatible with 1.5°C in the Context of Sustainable Development, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/02/SR15_Chapter2_Low_Res.pdf

2 Komisja Europejska: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

CZYM JEST NEUTRALNOŚĆ KLIMATYCZNA?

W uproszczeniu neutralność klimatyczna (zwana często również neutralnością pod względem emisji gazów cieplarnianych) oznacza nieuwalnianie do atmosfery szkodliwych dla klimatu emisji lub równoważenie ich poprzez podejmowanie odpowiednich działań.

Mówiąc bardziej precyzyjnie, określona działalność jest neutralna dla klimatu, jeżeli nie stanowi dla niego obciążenia, a więc nie wiąże się z uwalnianiem dwutlenku węgla (CO₂) ani innych gazów cieplarnianych. Alternatywą jest konieczność równoważenia wszystkich emisji gazów cieplarnianych na Ziemi poprzez pochłanianie dwutlenku węgla, a więc wychwytywanie CO₂ z atmosfery, aby osiągnąć zerowy poziom emisji netto. CO₂ jest wówczas magazynowany w systemach, które pochłaniają więcej dwutlenku węgla, niż uwalniają, na przykład w glebie, lasach, torfowiskach lub oceanach.

Decyzje dotyczące neutralności klimatycznej podejmowane na szczeblu międzynarodowym i krajowym trzeba przekuć na działania realizowane przez poszczególne miasta i przedsiębiorstwa. W miastach, które znacząco przyczyniają się do postępowania zmian klimatu, tkwi ogromny potencjał w zakresie ograniczenia powodowanych przez nie emisji gazów cieplarnianych. Kopenhaga postanowiła na przykład, że zostanie pierwszą stolicą neutralną dla klimatu już do 2025 r. Poza oszczędnościami w obszarach takich jak zużycie energii i mobilność oraz inicjatywami podejmowanymi przez ratusz duńska stolica stawia przede wszystkim na zmniejszenie emisji przy wytwarzaniu energii, zastępując węgiel, olej i gaz źródłami odnawialnymi, np. poprzez budowę wielkiej elektrowni na biomasę i kolejnych elektrowni wiatrowych.³ Na całym świecie miasta zobowiązują się w ten sposób do wkraczania

na ścieżkę neutralności klimatycznej. Rio de Janeiro już w 2000 r. rozpoczęło analizę sytuacji wyjściowej w zakresie emisji gazów cieplarnianych na szczeblu samorządowym i przyjęło w 2016 r. Rio 500 Vision Plan, stając się tym samym pierwszym miastem Globalnego Południa, które postawiło sobie za cel osiągnięcie neutralności klimatycznej.⁴ Na rzecz przyszłości neutralnej dla klimatu angażują się również mniejsze miasta w Europie, ponieważ chcą w perspektywie długoterminowej poprawić jakość życia swoich mieszkańców i mieszkańców pomimo zbliżającej się nieuchronnie zmiany klimatu. Leuven (Belgia)⁵, Valladolid (Hiszpania)⁶ czy też La Rochelle (Francja)⁷ uruchomiły na przykład międzysektorowe procesy transformacyjne. Zasadniczo wyzwania stojące przed miastami zmierzającymi do neutralności klimatycznej dotyczą przede wszystkim sektorów takich jak zużycie energii (w budynkach) i jej wytwarzanie, zarządzanie odpadami, wykorzystanie powierzchni oraz transport i infrastruktura.⁸ Ważną rolę w osiągnięciu neutralności klimatycznej odgrywa szeroka partycypacja wszystkich lokalnych interesariuszy i interesariuszek. Jeżeli cel nie jest dla nich zrozumiały i nie pokrywa się z ich własnymi wyobrażeniami o przyszłości, głęboka transformacja nie jest możliwa – właśnie to założenie stanowi punkt wyjścia dla warsztatów wizyjnych. Osiągnięcie neutralności klimatycznej stało się też celem wielu

4 Carbon Neutral City Alliance: <https://carbonneutralcities.org/cities/rio-de-janeiro/>; C40: https://www.c40.org/case_studies/city_adviser_rio

5 Komisja Europejska: <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf/egl-winning-cities/leuven/>

6 World Green Building Council: <https://www.worldgbc.org/commitment-signatories?cat=city>

7 Communauté d'Agglomération de La Rochelle: <https://www.agglo-larochelle.fr/projet-de-territoire/territoire-zero-carbone?article=les-objectifs-et-les-zones-pilotes>

8 Zobacz na przykład: Federalne Ministerstwo Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (2018): Nachhaltige Städte – Für eine kohlenstoffarme und resiliente Zukunft [Zrównoważone miasta – na rzecz niskoemisyjnej przyszłości odpornej na kryzysy], http://www.bmz.de/de/zentrales_downloadarchiv/klima_und_cop23/poster_stadt_klima_en.pdf

3 Carbon Neutral City Alliance: <https://carbonneutralcities.org/cities/copenhagen/>

CZYM JEST NEUTRALNOŚĆ KLIMATYCZNA?

przedsiębiorstw. W ramach powołanej przez Ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) inicjatywy Climate Neutral Now ponad 300 przedsiębiorstw i organizacji podpisało deklarację, w której zobowiązały się do pomiaru swoich emisji, ograniczania ich w maksymalnym możliwym zakresie i równoważenia tych, których nie da się uniknąć.⁹ Aby zrównoważyć powstające emisje, przedsiębiorstwa lub też osoby prywatne inwestują w projekty w zakresie ochrony klimatu (najczęściej na Globalnym Południu). Emisje, którym nie udało się zapobiec, mają być w ten sposób kompensowane poprzez ograniczenie ich powstawania w innej części świata.

Przyszłości neutralnej dla klimatu nie da się osiągnąć bez transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju, inicjowanej przez państwa, miasta i przedsiębiorstwa. Również każdy z nas może przyczynić się do osiągnięcia tego celu, uświadamiając sobie, jakie emisje sam powoduje, i starając się ograniczać je na tyle, na ile

to tylko możliwe. W obszarach takich jak konsumpcja indywidualna (np. odzież), odżywianie, zużycie energii cieplnej i elektrycznej oraz mobilność (między innymi podróże lotnicze) możemy wpływać na ślad węglowy, jaki po sobie zostawiamy.¹⁰ Aby nikt nie był pozostawiony samemu sobie, należy uruchomić mechanizmy pozwalające przejść na model społeczeństwa neutralnego dla klimatu w sposób sprawiedliwy pod względem socjalnym (w tym kontekście często używa się anglojęzycznego pojęcia „just transition” – sprawiedliwa transformacja).

Osiągnięcie neutralności klimatycznej jest bez wątpienia bardzo ambitnym, ale realnym celem. Transformacja w tym kierunku może się udać, jeżeli wszyscy zaangażują się w to przedsięwzięcie – począwszy od osób prywatnych poprzez przedsiębiorstwa aż po szczebel globalny. Opracowanie wizji przyszłości neutralnej dla klimatu stanowi istotny, pierwszy krok na tej drodze.

⁹ UNFCCC: <https://unfccc.int/climate-action/climate-neutral-now/i-am-a-company/organization/climate-neutral-now-pledge>

¹⁰ Zobacz na przykład: Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych (2020): Klimaschutz in Zahlen. Fakten Trends und Impulse deutscher Klimapolitik, https://www.bmu.de/fileadmin/Daten_BMU/Pool/Broschueren/klimaschutz_zahlen_2020_broschuere_bf.pdf

DO CZEGO SŁUŻĄ WARSZTATY WIZYJNE?

Transformacja w kierunku przyszłości neutralnej dla klimatu nie może się powieść bez szeroko zakrojonych zmian. Znajduje to już często odzwierciedlenie w decyzjach i celach politycznych na szczeblach międzynarodowym, krajowym i samorządowym. Głównym wyzwaniem pozostaje jednak to, że ludziom mieszkającym i pracującym w miastach trudno jest wyobrazić sobie i zaakceptować zakres niezbędnych zmian.

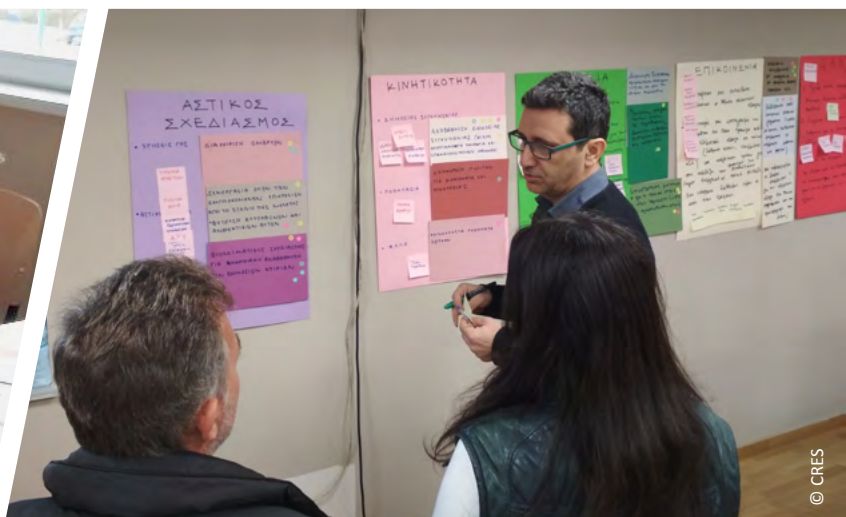
Idea warsztatów wizyjnych polega na zebraniu przedstawicieli i przedstawielek różnych grup (szeroko pojętego społeczeństwa, urzędu gminy, szkół) w ich lokalnym kontekście, aby przybliżyć im koncepcję neutralności klimatycznej i opracować wspólną wizję przyszłości neutralnej dla klimatu. Inkluzyjny format ma umożliwić spotkanie osób z różnych środowisk i uświadomić im, jak realizację celów związanych z polityką klimatyczną można przenieść ze szczebla krajowego i unijnego na szczebel lokalny i własne, bezpośrednie otoczenie.

Uwzględnia się przy tym to, że każdy ma swoje indywidualne wyobrażenie o przyszłości, odnoszące się do własnej codzienności i otoczenia. Podczas warsztatów wizyjnych pyta się o nie uczestniczki i uczestników, pokazując im, jak wyobrażenia te wpisują się w niezbędną, długofalową transformację. Dzięki takiemu partycypacyjnemu podejściu uczestnicy i uczestniczki warsztatów poznają własne priorytety i priorytety innych osób, zastanawiając się nad tym, jak chcą żyć w przyszłości i jak można to sobie wyobrazić w kontekście zmian klimatycznych. W ten

sposób przedstawiciele i przedstawicielki miast lub szkół uczą się, jak należy rozłożyć akcenty w procesie zmierzania do neutralności klimatycznej, a uczestnicy i uczestniczki – w jaki sposób sami mogą wnieść wkład w tę wielką transformację. Warsztaty wizyjne mogą również pomóc w osiągnięciu wspólnego celu, pozytywnym spojrzeniu w przyszłość oraz rozwijaniu kreatywnego myślenia i zaangażowania. Ich istotą jest więc zaproszenie uczestniczek i uczestników do stworzenia wizji przyszłości neutralnej dla klimatu, w której sami chcieliby żyć.

Interaktywny format warsztatów umożliwia prowadzącym nakierowanie uczestników i uczestniczek – z wykorzystaniem różnych metod i materiałów, które można ze sobą łączyć według indywidualnych preferencji – na opracowanie innowacyjnych wizji neutralności klimatycznej, które są osadzone w lokalnym kontekście.

Warsztaty wizyjne przeprowadza się zgodnie z ustaloną kolejnością modułów (zobacz rozdział [Opracowanie wizji przyszłości](#)), która – ze względu na odwoływanie się do różnych zmysłów – ma kluczowe znaczenie dla kreatywnego wymiaru warsztatów. Warsztaty wizyjne i niniejszy zestaw materiałów z opisem odpowiednich metod opracowano w ramach projektu Integracja europejskich i lokalnych działań na rzecz ochrony klimatu – [Bridging European and Local ClimateAction \(BEACON\)](#) dla następujących grup docelowych:

Szkoły: Moduły warsztatów wizyjnych można zintegrować z konspektami lekcji i programem nauczania. Wyniki pracy uczniów i uczennic można prezentować podczas szkolnych uroczystości i innych wydarzeń. W ten sposób zwraca się uwagę na wizje dzieci, umożliwiając im przyczynienie się do kreatywnej transformacji.

Samorządy: Warsztaty wizyjne to odpowiednie narzędzie do zwiększenia partycypacji w obszarze ochrony klimatu. Ich wyniki stanowią cenną podstawę opracowania lub modyfikacji długofalowych strategii lub koncepcji ochrony klimatu. Różne komponenty można też wykorzystać w pracy poszczególnych wydziałów (między innymi wydziałów ds. urbanistyki, energii, transportu czy budownictwa). Aby osiągnąć maksymalną skuteczność, należy z góry zdefiniować, w jakich procesach wyniki warsztatów mają zostać wykorzystane.

OPRACOWANIE WIZJI PRZYSZŁOŚCI

„Problem to coś negatywnego, od czego się oddalamy, podczas gdy wizja to coś pozytywnego, ku czemu można zmierzać”¹¹

Struktura warsztatów wizyjnych dzieli się na sześć modułów, które mają różne ukierunkowanie, ale zmierzają do jednego nadrzędnego celu, polegającego na opracowaniu i przedstawieniu na koniec warsztatów wspólnej wizji.

Moduł 1: PRZYGOTOWANIE

Moduł „PRZYGOTOWANIE” to faza przygotowawcza, która poprzedza właściwe warsztaty. Uczestnicy i uczestniczki zbierają wrażenia i przedmioty z własnego otoczenia, które przynoszą ze sobą na warsztaty. Celem tego modułu jest to, aby jeszcze przed udziałem w warsztatach uczestnicy i uczestniczki zastanowili się nad neutralnością klimatyczną i sprawdzili, jak temat ten łączy się z ich osobistym życiem i otoczeniem.

Moduł 2: PRZYBYCIE

Same warsztaty rozpoczynają się od modułu „PRZYBYCIE”, w ramach którego wita się uczestników i uczestniczki oraz wprowadza ich w nastrój sprzyjający udziałowi w zajęciach. Na tym etapie należy osadzić warsztaty wizyjne w lokalnym lub osobistym kontekście oraz zapewnić uczestnikom i uczestniczkom okazję do tego, aby się lepiej poznali.

Moduł 3: ODCZUWANIE

Kolejny moduł – „ODCZUWANIE” – służy temu, aby poprzez ćwiczenia praktyczne, które pobudzają zmysły (na przykład za pomocą obrazów lub dźwięków), poznać i wyrazić na płaszczyźnie emocjonalnej własny stosunek do tematu neutralności klimatycznej.

Moduł 4: UCZENIE SIĘ

Celem modułu „UCZENIE SIĘ” jest przekazanie w interesujący sposób najważniejszych informacji na temat neutralności klimatycznej. Na tym etapie można włączyć do warsztatów bardziej szczegółową perspektywę merytoryczną, angażując zewnętrznych ekspertów lub ekspertki.

Moduł 5: PROJEKTOWANIE

Kreatywność i umiejętność pracy w zespole są potrzebne w szczególności w module „PROJEKTOWANIE”, w ramach którego uczestnicy i uczestniczki mają wykorzystać nowe wiadomości i opracować wspólną wizję. Można stosować w tym zakresie różne metody (najlepiej w małych grupach), aby osiągnąć konkretne rezultaty (materiały graficzne, zabawy z podziałem na role, kolaże itd.).

Moduł 6: DZIELENIE SIĘ

Na koniec w ramach modułu DZIELENIE SIĘ należy podzielić się opracowanymi wizjami z interesariuszami i interesariuszkami takimi jak decydenci i decydentki lub mieszkańcy i mieszkanki czy też uczniowie i uczennice z danego miasta lub szkoły.

11 Wageningen University & Research: <http://www.managingforimpact.org/tool/visioning-1> (Übersetzung ins Deutsche durch Guidehouse)

OPRACOWANIE WIZJI PRZYSZŁOŚCI

W tabeli nr 1 podsumowano poszczególne moduły, ich treść i szacowany czas potrzebny na ich przeprowadzenie, aby przedstawić w zarysie cały przebieg warsztatów wizyjnych. Wraz z przerwami warsztaty trwają od 2,5 godziny do 9 godzin, w zależności od wyboru metod. Poszczególne moduły warsztatów

można rozłożyć na kilka dni, aby uniknąć zbyt długich dni warsztatowych. Szacowany minimalny i maksymalny czas potrzebny na przeprowadzenie poszczególnych modułów podano w tabeli nr 1 przy założeniu, że na potrzeby każdego z modułów wybrano po jednej metodzie.

Tabela nr 1: Kolejność modułów służących opracowaniu wizji przyszłości – najważniejsze informacje w zarysie

Moduł	Treść	Czas potrzebny na dany moduł
PRZYGOTOWANIE	Zebranie wrażeń i pomysłów we własnym otoczeniu.	10 – 60 minut
PRZYBYCIE	Osadzenie warsztatów w lokalnym i osobistym kontekście.	30 – 50 minut
ODCZUWANIE	Poznanie i wyrażenie osobistego stosunku do neutralności klimatycznej.	15 – 120 minut
UCZENIE SIĘ	Prezentowanie szczegółowej perspektywy merytorycznej dzięki zaangażowaniu ekspertów lub ekspertek.	15 – 45 minut
PROJEKTOWANIE	Zaprojektowanie wspólnej wizji w małych grupach w oparciu o wkład emocjonalny i kognitywny.	45 – 120 minut
DZIELENIE SIĘ	Prezentowanie grupowej wizji interesariuszom i interesariuszkom (burmistrzom, dyrekcji szkoły, pozostałym uczniom i uczennicom, ew. mediom).	15 – 60 minut

łącznie
**ok.
130 – 455 minut
(ok. 2 – 7,6 h)**

PLANOWANIE WARSZTATÓW WIZYJNYCH

Sukces warsztatów wizyjnych zależy nie tylko od wyboru metod odpowiednich dla lokalnego kontekstu, ale też od wystarczającego przygotowania się osoby prowadzącej, z odpowiednim wyprzedzeniem. Planując warsztaty, należy pamiętać o następujących kwestiach:

- **Zaproszenie uczestników i uczestniczek z odpowiednim wyprzedzeniem i ogłoszenie modułu PRZYGOTOWANIE:**

Należy odpowiednio wcześniej zaprosić uczestników i uczestniczki warsztatów wizyjnych i zapowiedzieć, że właściwe warsztaty poprzedzi faza przygotowawcza, podczas której uczestnicy i uczestniczki będą zbierać wrażenia i pomysły (moduł PRZYGOTOWANIE). Uczestnicy i uczestniczki powinni wiedzieć o zadaniu polegającym na przygotowaniu się do warsztatów przynajmniej tydzień przed ich przeprowadzeniem.

- **Stworzenie odpowiedniej atmosfery:** Już przy okazji zaproszenia trzeba poinformować uczestników i uczestniczki, że warsztaty wizyjne wymagają aktywnego udziału i zaangażowania. Od uczestników oczekuje się, że będą przedstawiać własne pomysły i wykazać inicjatywę. Bierność słuchania jest jedynie niewielką częścią warsztatów. Proszę zachęcić uczestników i uczestniczki do tego, by otworzyli się przed innymi, nawet jeśli nie mają jeszcze dużej wiedzy na temat neutralności klimatycznej.

- **Przygotowanie sali:** Aby przeprowadzić warsztaty wizyjne w jak najprzyjemniejszej atmosferze, należy pamiętać o czynnikach zewnętrznych takich jak przyjemne oświetlenie i wystarczająca liczba miejsc siedzących. Odtwarzanie nastrojowej muzyki w czasie, kiedy uczestnicy i uczestniczki wchodzi do sali, może zapewnić odprężenie i miłą atmosferę.

- **Zaplanowanie przerw oraz jedzenia i picia:** Ważne jest, by pamiętać o zaplanowaniu podczas warsztatów wizyjnych wystarczającej liczby przerw oraz z wyprzedzeniem pomyśleć o konieczności zapewnienia napojów i – w razie potrzeby – przekąsek lub obiadu. Alternatywnie można przypomnieć uczestnikom i uczestniczkom o zabraniu ze sobą własnego jedzenia i picia.

- **Zapewnienie materiałów:** Do przeprowadzenia warsztatów potrzebne będą różne materiały i urządzenia techniczne, na przykład materiały do prac technicznych, szablony, laptop czy rzutnik. Bardziej szczegółowo wyjaśniono to w informacjach dotyczących poszczególnych metod lub – w niektórych przypadkach – w przyporządkowanych do nich informacjach o materiałach. Trzeba zaplanować wystarczająco dużo czasu na skompletowanie i przygotowanie potrzebnych w danym przypadku materiałów.

- **Zaangażowanie ekspertek i ekspertów:** Należy odpowiednio wcześniej nawiązać kontakt z ewentualnymi ekspertami lub ekspertkami, którzy mogą swoim wystąpieniem uzupełnić treść warsztatów wizyjnych.

- **Zaangażowanie innych interesariuszy i interesariuszek oraz lokalnych mediów:** Proszę odpowiednio wcześniej skontaktować się z decydentami i decydentkami oraz lokalnymi mediami, z którymi chcą się Państwo podzielić rezultatami warsztatów wizyjnych w ramach ostatniego modułu. Dotarcie do szerszej publiczności działa motywująco na uczestników i uczestniczki, a także nadaje Państwa warsztatom wizyjnym większego znaczenia. W szkołach oprócz dyrekcji można również zaprosić szersze grono pedagogiczne oraz pozostałych uczniów i uczennice. W przypadku gminy ważną grupę docelową stanowią nie tylko burmistrzowie i burmistrzynie, ale też przedstawiciele i przedstawicielki inicjatyw podejmowanych w ramach społeczeństwa obywatelskiego oraz mieszkańcy i mieszkanki.

JAK KORZYSTAĆ Z MATERIAŁÓW

Niniejszy zestaw materiałów daje możliwość konkretnego wyboru i łączenia ze sobą różnych metod. Należy przy tym uwzględnić kontekst oraz potrzeby i możliwości uczestniczek i uczestników. Warsztaty wizyjne dla dzieci i młodzieży można przeprowadzić przy wykorzystaniu metod opartych na zabawie i interakcji. Warsztaty dla osób, które zawodowo zajmują się tematem neutralności klimatycznej, mogą być natomiast bardzo szczegółowe.

Elementy standardowe

Oprócz metod, które można dowolnie dobierać na potrzeby każdego modułu, zaleca się uwzględnienie w warsztatach wizyjnych kilku elementów standardowych, które umożliwią ich skuteczne przeprowadzenie. W tabeli nr 2 przedstawiono te elementy w podziale na poszczególne moduły, w których występują.

W tabeli nr 2 przedstawiono i wyjaśniono rekomendowane elementy standardowe warsztatów wizyjnych

Moduł	Elementy standardowe	Wyjaśnienie
PRZYGOTOWANIE	-	
PRZYBYCIE	Powitanie i przedstawienie się przez osobę prowadzącą warsztaty	Aby oficjalnie rozpocząć spotkanie, osoba prowadząca powinna skierować do uczestników i uczestniczek kilka słów otwierających warsztaty, przedstawić się oraz wyjaśnić cel warsztatów wizyjnych. Wystąpienie to powinno być krótkie (ok. 10 minut).
	Krótkie wystąpienie burmistrza/burmistrzyny lub dyrektora szkoły	Aby podkreślić znaczenie warsztatów wizyjnych, można zaplanować na początku krótkie wystąpienie ważnej osoby (ok. 10 minut).
ODCZUWANIE	-	-
UCZENIE SIĘ	-	-
PROJEKTOWANIE	-	-
DZIELENIE SIĘ	Udokumentowanie rezultatów	Aby mieć pewność, że wyniki pracy w grupach nie zostaną utracone, należy zaplanować ich odpowiednie udokumentowanie (na przykład poprzez wykonanie zdjęć lub zebranie i odłożenie ich w jednym miejscu).

JAK KORZYSTAĆ Z MATERIAŁÓW

Indywidualny wybór metod

Dla każdego z opisanych sześciu modułów przewidziano od trzech do pięciu metod do wyboru (zobacz rozdział „[Materiały dotyczące poszczególnych metod](#)”). W danym module można wybrać jedną lub kilka z zaproponowanych metod, aby dopasować warsztaty wizyjne do lokalnego kontekstu i grupy docelowej. Metody różnią się od siebie między innymi czasem potrzebnym na ich wykorzystanie. W niektórych przypadkach metody dotyczące różnych modułów są ze sobą powiązane, co oznacza, że mogą do siebie nawiązywać i można je łatwo łączyć. Zaznaczono to

w informacjach dotyczących poszczególnych metod (zobacz [ilustrację nr 1](#)), ale nie należy traktować tego jako bezwzględnych wytycznych, a jedynie jako propozycję. Co do zasady można łatwo łączyć ze sobą wszystkie metody przedstawione w niniejszym zestawie materiałów na warsztaty wizyjne.

W celu ułatwienia wyboru metod dostosowanych do danego kontekstu skategoryzowano je według zmysłów, które przede wszystkim pobudzają:

Metody oparte na zabawie

Metody wykorzystujące zabawę (na przykład zabawę z podziałem na role).

Metody oparte na intensywnym ruchu

Metody wymagające aktywności fizycznej.

Metody oparte na emocjach

Metody, które umożliwiają uczestnikom i uczestniczkom refleksję nad tym, jak odnoszą się do danego tematu pod względem emocjonalnym.

Metody haptyczne, manualne

Metody obejmujące przede wszystkim pracę dłońmi.

Metody kognitywne

Metody, które wymagają od uczestników i uczestniczek samodzielnego myślenia i przetwarzania wiedzy.

Dana grupa docelowa powinna mieć wpływ na wybór metod, ale co do zasady należy dążyć do wykorzystania metod z wszystkich pięciu kategorii, aby warsztaty wizyjne były maksymalnie interaktywne i jak najłatwiej zapadały w pamięć. Poszczególne metody są zwykle przypisane do więcej niż jednej kategorii, ponieważ pobudzają jednocześnie kilka różnych zmysłów.

Każdą z zaproponowanych metod wyjaśniono w informacjach o poszczególnych metodach zawartych w kolejnym rozdziale zatytułowanym „[Materiały dotyczące poszczególnych metod](#)”. W poszczególnych opisach ujęto wszystkie informacje, których potrzebują Państwo, aby skorzystać z danej metody. Jednolita struktura przedstawiania informacji pozwoli Państwu szybko zorientować się, czego dokładnie będą Państwo potrzebować i jaki sposób postępowania będzie najlepszy.

Proszę zwrócić uwagę, że w informacjach o poszczególnych metodach do uczestników i uczestniczek zwracamy się nieformalnie na „ty” (między innymi tam, gdzie podano przykładowe pytania). W razie potrzeby proszę dostosować sposób zwracania się do uczestników i uczestniczek do konkretnego kontekstu.

Poniższe ilustracje wyjaśniają, jak należy odczytywać informacje o poszczególnych metodach i materiałach. Pozwalają zorientować się w strukturze prezentacji i stosowanych dla ułatwienia symbolach.

JAK KORZYSTAĆ Z MATERIAŁÓW

Ilustracje poniżej pokazują, jak odczytywać poszczególne metody i materiały z nimi związane. Przedstawiają strukturę metody i symboliczne ikony użyte dla uproszczenia opisu.

Ilustracja nr 1 wyjaśnia przykładową strukturę jednej z metod

	Kategoria / kategorie metody	Koszty	Potrzebny czas	Maksymalna liczba uczestników		
Którego modułu dotyczy ta metoda	PRZYGOTOWANIE	PRZYBYCIE	ODCZUWANIE	UCZENIE SIĘ	PROJEKTOWANIE	DZIELENIE SIĘ
Nazwa metody	1A SPACER SENSORYCZNY PO NAJBLIŻSZEJ OKOLICY					
Metoda ta dobrze łączy się z...	Szczególnie dobrze łączy się z: 2A/C, 3A/E, 5A					
Co osiąga się dzięki tej metodzie	W ramach przygotowań do warsztatów uczestnicy i uczestniczki zostali wprowadzeni w odpowiedni nastrój – wyostrzyli swoją multisensoryczną percepcję własnego otoczenia i poddali ją refleksji. Zastanowili się przy tej okazji nad następującym zagadnieniem: „Miasto jutra powstaje z miasta, które istnieje dzisiaj. Jak oddziałuje ono na swoich mieszkańców i swoje mieszkanki?”					
Materiały	Bez materiałów, bez kosztów.					
Niezbędne przygotowanie	Na tydzień przed warsztatami proszę wysłać do wszystkich uczestników i uczestniczek instrukcje. Nie są wymagane żadne szczególne umiejętności.					
Wyposażenie sali	Spacer odbywa się na zewnątrz.					
Ewentualne wyzwania	Ludzie są bardzo przyzwyczajeni do swojej kognitywnej i wizualnej percepcji miasta. Proszę zachęcić ich, by się rozluźnili, obudzili w sobie wszystkie zmysły i poszli na spacer bez uprzedzeń.					
Opis i instrukcje	Przygotowanie Na tydzień przed warsztatami proszę przekazać uczestnikom i uczestniczkom najważniejsze informacje o spacerze. Ma trwać około godziny. Trasę można wybrać dowolnie. W zależności od potrzeb i sformułowania zadań w grę wchodzi na przykład dostępny publicznie plac, ulica lub osiedle. Można też wybrać trasę prowadzącą do pracy lub szkoły. Przeprowadzenie Podczas spaceru uczestnicy i uczestniczki powinni świadomie skoncentrować się na swoich doznaniach zmysłowych. Poniższe pytania mogą nieco ułatwić to ćwiczenie: - Jakie dźwięki słyszysz po drodze? - Co widzisz? - Jakie czujesz zapachy? - Z jakimi powierzchniami i materiałami masz kontakt, jakie są one w dotyku? - Jaka panuje tam atmosfera? Fakultatywnie Proszę wykorzystać wrażenia ze spaceru przy opracowywaniu wizji miasta! W tym celu rekomendujemy, aby uczestnicy i uczestniczki spisali swoje doświadczenia i emocje bezpośrednio po zakończeniu spaceru, na przykład w formie wpisu do pamiętnika. Ponadto można robić zdjęcia (zobacz również metodę 1B) lub zbierać przedmioty (zobacz również metodę 1B) lub zbierać przedmioty (zobacz również metodę 1C), które mają szczególny związek emocjonalny z danym miejscem i które można wziąć ze sobą na warsztaty. - Jak czujesz się w różnych sytuacjach? - Co przykuwa po drodze twoją uwagę? - Czy odbierasz określone miejsca lub sytuacje szczególnie pozytywnie lub negatywnie? Dlaczego? - Czy łączysz te miejsca lub sytuacje z określonymi wspomnieniami lub emocjami?					

Do spisu treści

JAK KORZYSTAĆ Z MATERIAŁÓW

Ilustracja nr 2 wyjaśnia na wybranym przykładzie strukturę informacji uzupełniających, dotyczących materiałów potrzebnych do zastosowania danej metody

Spinacz w tytule wskazuje, że ta informacja dotyczy materiałów, które uzupełniają daną metodę

Tytuł odnośnej/danej metody

Opis / szablon

PRZYGOTOWANIE PRZYBYCIE ODCZUWANIE UCZENIE SIĘ PROJEKTOWANIE DZIELENIE SIĘ

 SKRYPT NAGRANIA WIDEO

- Szczególnie dobrze łączy się z: 6A

Poniższy szablon skryptu ma charakter jedynie przykładowy – można go dostosowywać w zależności od potrzeb i oczekiwań osoby prowadzącej warsztaty oraz uczestników i uczestniczek.

Część wystąpienia	Treść
Wstęp	2–3 zdania na temat warsztatów wizyjnych i ich celu.
	Krótkie przedstawienie uczestników i uczestniczek (na przykład „klasa z miejscowości...”, „przedstawiciele i przedstawicielki urzędu miasta...”).
Czego się nauczono?	Krótkie podsumowanie modułu UCZENIE SIĘ.
Co zaprojektowano?	Krótkie przedstawienie opracowanych wizji przyszłości.
	Prezentacja zaprojektowanych przedmiotów (na przykład kolaży itd.).
Podsumowanie	Na czym szczególnie zależy wam jako grupie w odniesieniu do przyszłości neutralnej dla klimatu?
	Co chcielibyście powiedzieć o waszej wizji innym mieszkańcom i mieszkankom waszego miasta / innym uczniom i uczennicom waszej szkoły?

< 54 >

MATERIAŁY DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH METOD

PRZYGOTOWANIE

Moduł 1: PRZYGOTOWANIE ————— 16

Opcja 1A: Spacer sensoryczny po najbliższej okolicy — 16

Opcja 1B: Zrobienie zdjęcia ————— 17

Opcja 1C: Zbieranie przedmiotów stanowiących
elementy środowiska ————— 18

PRZYBYCIE

Moduł 2: PRZYBYCIE ————— 19

Opcja 2A: Tablica inspiracji (mood board) ————— 19

Opcja 2B: Papier, kamień, nożyce i kibice ————— 21

Opcja 2C: Rozmowa z sąsiadem lub sąsiadką ————— 22

Opcja 2D: Osobista deklaracja ————— 23

Opcja 2E: Socjogram / żywa statystyka ————— 24

UCZENIE SIĘ

Moduł 4: UCZENIE SIĘ ————— 37

Opcja 4A: Prezentacja ————— 37

Opcja 4B: Speed dating z ekspertami/ekspertkami — 38

Opcja 4C: Pudełko ze słowami ————— 39

→ *Lista słów* ————— 40

Opcja 4D: Świadkowie zmian klimatu ————— 41

Opcja 4E: Krótki film ————— 42

ODCZUWANIE

Moduł 3: ODCZUWANIE ————— 26

Opcja 3A: Wywoływanie skojarzeń za pomocą próbek
sensorycznych ————— 26

→ *Próbki sensoryczne* ————— 28

→ *Szablon odpowiedzi i wzór plakatu* ————— 29

Opcja 3B: Skojarzenia ze słowami kluczami ————— 32

Opcja 3C: Występ artystyczny ————— 33

Opcja 3D: List do samego siebie ————— 35

Opcja 3E: Fantazyjna podróż ————— 36

PROJEKTOWANIE

Moduł 5: PROJEKTOWANIE ————— 43

Opcja 5A: Wizja przyszłości – model plastyczny /
artystyczny prototyp ————— 43

→ *Model wizji* ————— 45

Opcja 5B: UI ————— 46

Opcja 5C: Podróż w czasie ————— 47

Opcja 5D: „Do góry nogami” ————— 49

Opcja 5E: Metoda Walta Disneya ————— 51

DZIELENIE SIĘ

Moduł 6: DZIELENIE SIĘ ————— 53

Opcja 6A: Nagranie wideo ————— 53

→ *Skrypt nagrania wideo* ————— 54

Opcja 6B: Wywiad ————— 55

Opcja 6C: Wystawa ————— 56

Opcja 6D: Przekazanie wyników pracy ————— 57

1A SPACER SENSORYCZNY PO NAJBLIŻSZEJ OKOLICY

Szczególnie dobrze łączy się z: **2A/C**, **3A/E**, **5A**

W ramach przygotowań do warsztatów uczestnicy i uczestniczki zostali wprowadzeni w odpowiedni nastrój – wyostrzyli swoją multisensoryczną percepcję własnego otoczenia i poddali ją refleksji. Zastanowili się przy tej okazji nad następującym zagadnieniem: „Miasto jutra powstaje z miasta, które istnieje dzisiaj. Jak oddziałuje ono na swoich mieszkańców i swoje mieszkanki?”

Bez materiałów, bez kosztów.

Na tydzień przed warsztatami proszę wysłać do wszystkich uczestników i uczestniczek instrukcje. Nie są wymagane żadne szczególne umiejętności.

Spacer odbywa się na zewnątrz.

Ludzie są bardzo przyzwyczajeni do swojej kognitywnej i wizualnej percepcji miasta. Proszę zachęcić ich, by się rozluźnili, obudzili w sobie wszystkie zmysły i poszli na spacer bez uprzedzeń.

Przygotowanie

Na tydzień przed warsztatami proszę przekazać uczestnikom i uczestniczkom najważniejsze informacje o spacerze. Ma trwać około godziny. Trasę można wybrać dowolnie. W zależności od potrzeb i sformułowania zadań w grę wchodzi na przykład dostępny publicznie plac, ulica lub osiedle. Można też wybrać trasę prowadzącą do pracy lub szkoły.

Przeprowadzenie

Podczas spaceru uczestnicy i uczestniczki powinni świadomie skoncentrować się na swoich doznaniach zmysłowych. Poniższe pytania mogą nieco ułatwić to ćwiczenie:

- Jakie dźwięki słyszysz po drodze?
- Co widzisz?
- Jakie czujesz zapachy?
- Z jakimi powierzchniami i materiałami masz kontakt, jakie są one w dotyku?
- Jaka panuje tam atmosfera?

- Jak czujesz się w różnych sytuacjach?
- Co przykuwa po drodze twoją uwagę?
- Czy odbierasz określone miejsca lub sytuacje szczególnie pozytywnie lub negatywnie? Dlaczego?
- Czy łączysz te miejsca lub sytuacje z określonymi wspomnieniami lub emocjami?

Fakultatywnie

Proszę wykorzystać wrażenia ze spaceru przy opracowywaniu wizji miasta! W tym celu rekomendujemy, aby uczestnicy i uczestniczki spisali swoje doświadczenia i emocje bezpośrednio po zakończeniu spaceru, na przykład w formie wpisu do pamiętnika. Ponadto można robić zdjęcia (zobacz również [metodę 1B](#)) lub zbierać przedmioty (zobacz również [metodę 1B](#)) lub zbierać przedmioty (zobacz również [metodę 1C](#)), które mają szczególnie związek emocjonalny z danym miejscem i które można wziąć ze sobą na warsztaty.

1B ZROBIENIE ZDJĘCIA

Szczególnie dobrze łączy się z: **2A/C, 3A**

€ ≤ 1

🕒 0:30

👤 1

Uczestnicy i uczestniczki zastanawiali się już wstępnie nad takimi tematami jak „miasto neutralne dla klimatu” czy też „szkoła neutralna dla klimatu”. Dzięki зробionemu samodzielnie zdjęciu temat ten będzie im się kojarzył z pozytywnym obrazem.

- Potrzebny jest własny aparat fotograficzny lub smartfon
- Cyfrowe wysłanie zdjęcia, na przykład przez USB lub wywołanie odbitki

Proszę poinformować uczestników i uczestniczki o tym zadaniu na tydzień przed warsztatami. Nie są wymagane żadne szczególne umiejętności.

Zdjęcie można zrobić zarówno na zewnątrz, jak i w pomieszczeniu.

Brak wyzwań.

Przeprowadzenie

Wszyscy uczestnicy i uczestniczki mają zrobić zdjęcie, które ilustruje pozytywne spojrzenie na własne miasto lub otoczenie (ewentualnie również szkołę lub dzielnicę) w związku z jego neutralną dla klimatu przyszłością. Mogą to być ładne przestrzenie, zieleń miejska lub inne przykłady otoczenia przyjaznego dla klimatu.

Refleksja

Przez kilka dni uczestnicy i uczestniczki powinni zastanowić się nad tym, co sfotografowali i dlaczego. Należy odpowiedzieć przy tej okazji na następujące pytania:

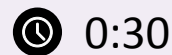
- Co mówi to zdjęcie?
- Jak wiąże się ono z przyszłością neutralną dla klimatu?
- Dlaczego wywołuje pozytywny nastrój?

Zdjęcie należy zabrać ze sobą w formie cyfrowej lub jako wydruk – można przynieść je bezpośrednio na warsztaty lub już wcześniej wysłać osobie prowadzącej (na przykład pocztą elektroniczną), aby mogła ona zebrać zdjęcia od wszystkich uczestników i uczestniczek i – jeśli zechce – odpowiednio opracować je na potrzeby warsztatów.

1C ZBIERANIE PRZEDMIOTÓW STANOWIĄCYCH ELEMENTY ŚRODOWISKA

Szczególnie dobrze łączy się z: **2A/C**

Uczestnicy i uczestniczki zastanowili się już wstępnie nad takimi tematami jak „miasto neutralne dla klimatu” czy też „szkoła neutralna dla klimatu”. Tematy te kojarzą im się z pozytywnymi doświadczeniami – spacerem na świeżym powietrzu.

Brak materiałów.

Proszę poinformować uczestników i uczestniczki o tym zadaniu na tydzień przed warsztatami. Nie są wymagane żadne szczególne umiejętności.

Zbieranie odbywa się na zewnątrz.

Brak wyzwań.

Przeprowadzenie

Przygotowując się do warsztatów, uczestnicy i uczestniczki powinni wybrać się na krótki spacer. Może on prowadzić na przykład przez osiedle, centrum miasta, teren szkoły lub park. Proszę zachęcić uczestników i uczestniczki, aby zainspirowali się przyrodą napotkaną na swojej drodze podczas spaceru i zebrali różne przedmioty stanowiące elementy środowiska, które kojarzą im się ze zrównoważonym i neutralnym dla klimatu miastem lub zrównoważoną i neutralną dla klimatu szkołą. Uczestnicy i uczestniczki mogą zebrać na przykład przedmioty stanowiące elementy środowiska, które kojarzą im się z konkretną technologią przyjazną środowisku lub aspektami urbanistycznymi.

Refleksja

Po spacerze uczestnicy i uczestniczki powinni odpowiedzieć sobie na następujące pytania:

- Jak różne przedmioty stanowiące elementy środowiska, rośliny, drzewa i zwierzęta mogą przyczynić się do stworzenia miasta, które jest odporne na zjawiska klimatyczne, zrównoważone i przyjazne dla klimatu?
- Jaki wpływ na klimat w mieście mają rośliny?

Proszę podpowiedzieć uczestnikom i uczestniczkom, że mogą to być zarówno oczywiste, jak i bardziej oryginalne skojarzenia.

2A TABLICA INSPIRACJI (MOOD BOARD) [1]

Szczególnie dobrze łączy się z: **1A/B**, **3A**, **5A**

≤ 100

≤ 0:20

20 – 30

Uczestnicy i uczestniczki mieli okazję, żeby się poznać. Aktywowano u nich percepcję multisensoryczną w odniesieniu do własnej gminy. Wszyscy mogli sami zabrać głos, a także dowiedzieć się czegoś o wrażeniach zmysłowych – własnych i pozostałych osób.

- Ilustracje/zdjęcia lub inne przedmioty: koszty zakupu (maksymalnie 100 euro), druk lub odbitki
- Karteczki typu post-it
- Przybory do pisania

Przygotowanie zbioru zdjęć/ilustracji i materiałów. Wcześniejsza wiedza związana z tematami omawianymi podczas warsztatów i zagadnieniem konstituowania się grupy może być pomocna, ale nie jest bezwzględnie wymagana.

Należy wybrać pomieszczenie, w którym wszyscy uczestnicy i uczestniczki będą widzieć zarówno siebie nawzajem, jak i wykorzystywane zdjęcia/ilustracje. Można ustawić krzesła w formie koła w dużym pomieszczeniu lub wykonać ćwiczenie w grupie na stojąco.

Może się okazać, że uczestnicy i uczestniczki będą podchodzić do opisywania swoich uczuć i nastrojów z rezerwą. Proszę zachęcić ich do aktywowania wszystkich zmysłów i uruchomienia wyobraźni nie tylko w aspekcie wizualnym, ale też zapachowym i dźwiękowym.

Kontekst

Tablicę inspiracji (mood board) można stworzyć w wielu wariantach – w formie zarówno analogowej, jak i cyfrowej. Pomysł polega zasadniczo na tym, że uczestnicy i uczestniczki są razem w jednym pomieszczeniu i wykorzystują zbiór zdjęć/ilustracji lub przedmiotów w połączeniu z konkretnym pytaniem lub konkretną sugestią, aby przedstawić się grupie.

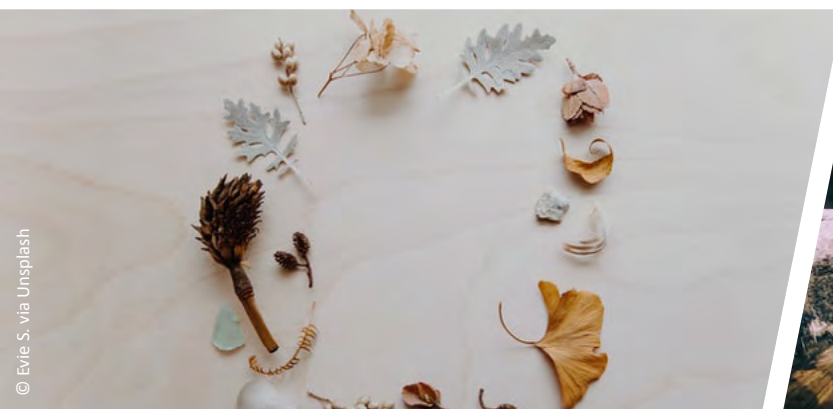
Przykładowe polecenie: Powiedz, jak się nazywasz, i zdradź uczestnikom ...

- co czujesz, jaki czujesz zapach lub smak, kiedy patrzysz na wybrane zdjęcie / wybraną ilustrację;
- które zdjęcie / która ilustracja / który przedmiot przyciąga twoją uwagę i dlaczego;
- które zdjęcie / która ilustracja / który przedmiot najlepiej opisuje twój dzisiejszy stan emocjonalny i dlaczego;
- które zdjęcie / która ilustracja / który przedmiot najbardziej cię dzisiaj inspirowa i dlaczego.

Zaleca się zadanie tylko jednego pytania.

W grę wchodzi zdjęcia lub rysunki przedstawiające przedmioty, sytuacje lub miejsca, zasadniczo można puścić wodze fantazji. Mogą to być również ilustracje przedstawiające symbole lub słowa. Ważne jest to, aby zdjęcia i ilustracje były widoczne dla wszystkich uczestników i uczestniczek, inspirując ich do opisywania nastrojów, doświadczeń i związanych z nimi emocji. Rozmowa, do której dochodzi między uczestnikami i uczestniczkami na podstawie wrażeń wizualnych, nie ogranicza się do tematów przedstawionych na zdjęciach i ilustracjach.

Proszę zwrócić uwagę na to, żeby motywy wizualne lub polecenie ich zbierania odnosiły się do tematu warsztatów i istotnego dla Państwa zagadnienia (zobacz na przykład metody z [modułu PRZYGOTOWANIE](#)).

2A TABLICA INSPIRACJI (MOOD BOARD) [2]

Osoba prowadząca warsztaty pilnuje, żeby wszyscy uczestnicy i uczestniczki zabrali głos, żeby uwzględniano wszystkie zmysły i nie zbaczano z tematu oraz nie przekraczano ram czasowych, w czym może pomóc zadawanie konkretnych pytań i wyznaczenie określonej długości wypowiedzi. Rozmowę może prowadzić moderator lub moderatorka (zadając pytanie kolejno wszystkim uczestnikom i uczestniczkom lub w podobny sposób) albo sama grupa. Co do zasady podczas rozmowy zbiera się poszczególne zdjęcia/ilustracje/przedmioty. Można je potem wykorzystać na potrzeby innych metod jako źródło pomysłów lub element przypominający o odbytej rozmowie.

Przeprowadzenie

Wariant 1: Na środku sali rozkłada się zestaw zdjęć/ilustracji (musi ich być przynajmniej dwa razy więcej niż uczestników i uczestniczek) w ten sposób, by były widoczne dla wszystkich (na przykład na podłodze pośrodku koła utworzonego z krzeseł). Moderator lub moderatorka zachęca uczestników i uczestniczki, aby wybrali sobie zdjęcie lub ilustrację. Następnie rozpoczyna się runda zapoznawcza.

Wariant 2: Uczestnicy i uczestniczki przynoszą ze sobą na warsztaty zdjęcie/ilustrację lub przedmiot i pokazują je całej grupie w trakcie rozmowy. Następnie rozpoczyna się runda zapoznawcza. Ważne: Uczestnicy i uczestniczki muszą otrzymać z odpowiednim wyprzedzeniem dokładne instrukcje dotyczące tego, jak mają podejść do podanego zagadnienia.

Wariant 3: Wcześniej – często dobrze nadaje się do tego moment rejestracji – uczestnicy i uczestniczki mają możliwość, aby w spokoju wybrać sobie ze zbioru jedno zdjęcie / jedną ilustrację lub jeden przedmiot i zastanowić się nad podanym zagadnieniem. Następnie rozpoczyna się runda zapoznawcza.

Wariant 4: Zdjęcia/ilustracje (ok. 8–12 sztuk) rozłożono w sali w formie plakatów (format A3 lub większy). Przez określony czas grupa spaceruje, oglądając wszystkie eksponaty. Moderator lub moderatorka prosi następnie, aby każdy wybrał sobie jeden plakat i przy nim stanął. Podczas rundy zapoznawczej na karteczkach typu post-it można umieszczać wokół plakatu emocje, które się z nim kojarzą itd. Rozmowa może się w tym przypadku odbywać również dwuetapowo – najpierw w małej grupie, a potem na forum. Grupy, które utworzą się podczas tego ćwiczenia, można następnie wykorzystać przy pracy z zastosowaniem kolejnej metody.

2B PAPIER, KAMIEŃ, NOŻYCE I KIBICE

Szczególnie dobrze łączy się z: **3C**

0

0:10

20 – 30

Uczestnicy i uczestniczki zapoznali się z otoczeniem i pozostałymi osobami znajdującymi się w sali. Nawiązują rozmowy.

Brak materiałów.

Brak przygotowania.

W sali powinna znajdować się duża, wolna przestrzeń, gdzie uczestnicy i uczestniczki będą mieć wystarczająco dużo miejsca do biegania i kibicowania. W miarę możliwości stoły i krzesła należy odsunąć na bok.

Podczas przeprowadzania tego ćwiczenia w sali może być bardzo głośno.

Przygotowanie

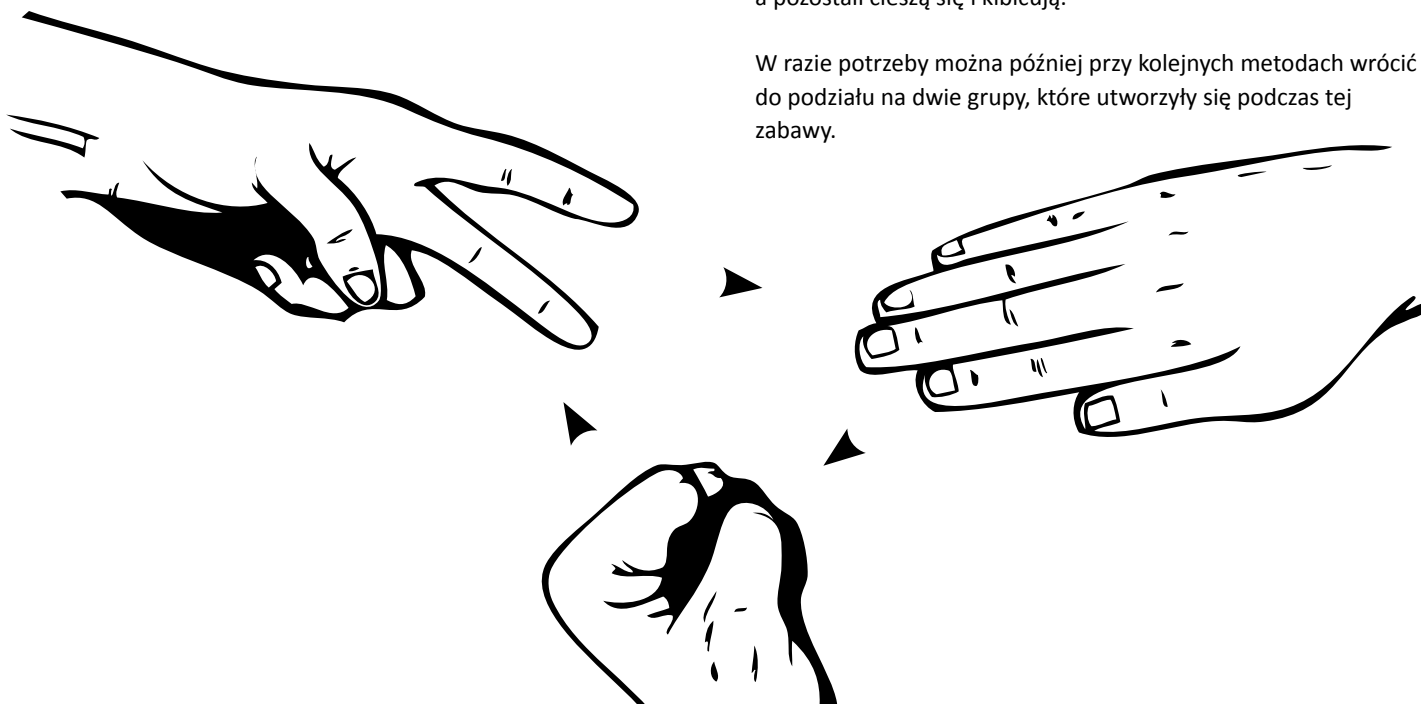
Należy wyjaśnić uczestnikom i uczestniczkom zasady zabawy.

Przeprowadzenie

Każdy szuka sobie pierwszego przeciwnika lub pierwszej przeciwniczki. Po wzajemnym przedstawieniu się obu osób (najlepiej według trzech wyznaczonych kategorii, na przykład imię i nazwisko, instytucja, „co kocham w swoim mieście /

w swojej szkole?”, „moje najpiękniejsze działanie na rzecz ochrony klimatu”) odbywa się jedna runda gry w papier, kamień, nożyce (nożyce wygrywają z papierem, papier z kamieniem, a kamień z nożycami). Zwycięzca lub zwyciężczyni wyszukuje sobie następnego przeciwnika lub następną przeciwniczkę. Osoba, która przegrała, podąża za zwycięzcą lub zwyciężczynią w roli kibica. Oznacza to, że podczas kolejnej gry osoba, która przegrała, kibicuje zwycięzcy lub zwyciężczyni. Ważne, żeby to wyjaśnić, przedstawiając zasady zabawy. Zabawa trwa aż do momentu, kiedy na placu boju zostaje już tylko jedna para, a pozostali cieszą się i kibicują.

W razie potrzeby można później przy kolejnych metodach wrócić do podziału na dwie grupy, które utworzyły się podczas tej zabawy.

2C ROZMOWA Z SĄSIADEM LUB SĄSIADKĄ

Szczególnie dobrze łączy się z: **1A-C, 5B**

0

0:10

2-3

Uczestnicy i uczestniczki poznali już osobiście swoich sąsiadów i sąsiadki. Jednocześnie skierowano ich uwagę na percepcję miasta. Mogli zidentyfikować się ze swoim miejscem zamieszkania i nazwać emocje, wspomnienia lub życzenia.

Brak materiałów.

Na dzień przed warsztatami proszę przypomnieć uczestnikom i uczestniczkom, aby przynieśli ze sobą na zajęcia ew. przedmioty lub zdjęcia ilustrujące wrażenia z modułu PRZYGOTOWANIE.

Proszę ustawić krzesła w sali w ten sposób, aby każda mała grupa (2-3 osoby) miała wystarczająco dużo miejsca na spokojną rozmowę. Jeżeli zachowają Państwo oryginalne ustawienie krzeseł, proszę zachęcić uczestników i uczestniczki, aby znaleźli sobie cichy kącik do rozmowy.

Jeżeli poszczególne osoby miałyby nie przynieść ze sobą na warsztaty żadnego przedmiotu, mogą: a) wybrać sobie podczas rejestracji przedmiot z przygotowanego przez Państwa zestawu lub b) wyobrazić sobie fikcyjny przedmiot, który kojarzy im się z określonym miejscem.

Wprowadzenie do ćwiczenia polega na wyznaczeniu pytań, które uczestnicy i uczestniczki będą zadawać sobie podczas rozmowy.

W zależności od tego, jaką metodę wybrali Państwo w ramach **modułu PRZYGOTOWANIE**, mogą Państwo wybrać spośród następujących przykładowych pytań:

- Co cię najbardziej zaskoczyło / zrobiło na tobie największe wrażenie podczas spaceru po dzielnicy? Jakie wrażenie sensoryczne (na przykład zapach, dźwięk) w szczególny sposób utknęło ci w pamięci? Jakie miejsce lub jaką atmosferę odebrałeś szczególnie pozytywnie lub negatywnie?

- Pokaż zdjęcie, które zrobiłeś. Dlaczego wybrałeś to miejsce? Jakie ma ono dla ciebie osobiste znaczenie? Czy kojarzy ci się ze szczególnymi emocjami, wspomnieniami lub pragnieniami?
- Jaki przedmiot dzisiaj ze sobą przyniosłeś? Gdzie go znalazłeś? Jakie ma on dla ciebie osobiste znaczenie? Czy kojarzy ci się ze szczególnymi emocjami, wspomnieniami lub pragnieniami?

Proszę pilnować czasu. Każdy powinien mieć ok. trzech minut na wypowiedź. Proszę zasygnalizować, kiedy czas na pierwszą wypowiedź dobiegnie końca i uczestnicy oraz uczestniczki będą musieli się zmienić.

2D OSOBISTA DEKLARACJA

Szczególnie dobrze łączy się z: **3D**

≤ 5

0:20

20 – 30

Uczestnicy i uczestniczki zastanowili się nad tematem warsztatów i swoimi indywidualnymi wizjami neutralnymi dla klimatu oraz pragnieniami. Przedstawiono im ten temat i zainteresowano ich nim w wymiarze osobistym i emocjonalnym.

- Papier
- Przybory do pisania
- Szpilki i taśma klejąca

Brak przygotowania.

Potrzebna będzie tablica korkowa lub pusta ściana, na której można umieścić deklaracje.

Brak wyzwania.

Zebranie deklaracji

Uczestnicy i uczestniczki spisują na kartce swoje pragnienia dotyczące przyszłości w formie osobistych deklaracji (na przykład: „dla swojego miasta życzyłbym sobie w przyszłości...” lub „aby móc cieszyć się tym miastem w przyszłości, życzę swoim wnukom, żeby...”). Pod względem merytorycznym można skupić się na energii, mobilności, architekturze lub rolnictwie. Uczestnicy i uczestniczki mogą spisać kilka deklaracji w różnych obszarach lub też wybrać tylko jeden obszar.

Przedstawienie deklaracji

Następnie uczestnicy i uczestniczki przedstawiają swoje oświadczenia lub deklaracje i wspólnie wieszają je na ścianie. Celem jest stworzenie wspólnego zbioru osobistych pragnień, zanim na kolejnych etapach warsztatów temat neutralności klimatycznej zostanie omówiony w sposób bardziej szczegółowy i intensywny. Na dalszych etapach warsztatów zbiór ten można też uzupełniać i konkretyzować pod kątem neutralności klimatycznej. Na przykład: „Co musi się zdarzyć, aby życzenia te mogły się spełnić?”.

2E SOCJOGRAM / ŻYWA STATYSTYKA [1]

Szczególnie dobrze łączy się z: **5E**

≤ 5

≤ 0:30

10 – 30

Zwizualizowano różne nastawienia, emocje i postawy reprezentowane w grupie, uczestnicy i uczestniczki lepiej się poznali.

- Ewentualnie taśma/naklejki, żeby oznaczyć różne pozycje
- Koszty: maksymalnie 5 euro

Przygotowanie zagadnień/deklaracji/kryteriów, wobec których uczestnicy i uczestniczki będą zajmować stanowiska. Ewentualne umieszczenie w sali za pomocą taśmy lub naklejek orientacyjnych oznaczeń, na przykład na podłodze lub na ścianie.

Aby wyniki były dobrze widoczne, należy przygotować odpowiednio dużo miejsca na przeprowadzenie ćwiczenia. W miarę możliwości stoły i krzesła należy odsunąć na bok.

Ćwiczenie odbywa się w całości na stojąco, więc może być męczące dla niektórych uczestników i uczestniczek.

W przeciwieństwie do zwykłych rund zapoznawczych metoda socjogramu daje możliwość nawiązania kontaktu z pozostałymi uczestnikami i uczestniczkami oraz zapoznania się ze zbiorowymi percepcjami.

Przeprowadzenie

Krok 1: Osoba prowadząca warsztaty prosi uczestników i uczestniczki, aby ustawiali się w sali w odpowiednim miejscu w zależności od swojej postawy wobec różnych kryteriów/zagadnień/deklaracji. Wcześniej przyklejone naklejki lub taśma, symbolizujące poszczególne kryteria lub skale, mogą ułatwić uczestnikom i uczestniczkom orientację. Kryteria ogólne pojawiające się na początku ćwiczenia można przedstawić na skalach lub niezależnie od siebie:

- Jak się dzisiaj czujesz? (na przykład zdenerwowany, zestresowany, odprężony itd.)
- Ile masz lat? (na przykład skala od „młody” do „stary”)
- Gdzie dorastałeś? (na przykład jeden koniec sali może symbolizować północ, a drugi południe itd.)
- Jaką dietę preferujesz? (na przykład wegetariańską, wegańską, mięsną itd.)
- Jaki masz rozmiar buta? (na przykład skala od „mały” do „duży”)

Krok 2: Ogólniejsze kategorie pozwalają grupie na początku lepiej zrozumieć kontekst, w którym żyją poszczególni uczestnicy i uczestniczki. Następnie można zadawać pytania, które wyraźnie odnoszą się do klimatu – należy dopasować je do danej grupy docelowej (uczniowie/uczenice, urzędnicy/urzędniczki, mieszkańcy/mieszkanek):

2E SOCJOGRAM / ŻYWA STATYSTYKA [2]

- Jak się najczęściej poruszasz? (na przykład samochodem, autobusem, rowerem, piechotą itd.)
- Ile dni upłynęło, od kiedy ostatni raz byłeś w parku? (na przykład od 0 do kilku tygodni)
- Ile razy podróżowałeś w zeszłym roku samolotem? (na przykład od zera do więcej niż pięć razy)
- Ochrona klimatu to przede wszystkim zadanie każdego z nas. (od „w pełni się zgadzam” do „w ogóle się nie zgadzam”)
- Czy słyszałeś już wyrażenie „neutralność klimatyczna”? (tak/nie)
- Czy coś ci mówi hasło „porozumienie paryskie”? (tak/nie)
- Który sektor/obszar jest twoim zdaniem najważniejszy dla ochrony klimatu? (na przykład transport, budownictwo, rolnictwo itd.)
- Czy widziałeś już elektrownie wiatrowe? (tak/nie)
- Czy jechałeś już kiedyś samochodem elektrycznym? (tak/nie)

Krok 3: Kiedy wszyscy zajęli już stanowiska, osoba prowadząca warsztaty prosi poszczególne osoby o krótkie uzasadnienie swojej opinii. Za pomocą taśmy lub naklejek można utrwalić w sali odpowiedzi na poszczególne pytania.

Fakultatywnie

Metodę tę można również wykorzystać na koniec warsztatów, żeby uzyskać w ten sposób pierwszy feedback – salę dzieli się wówczas na trzy części, w których uczestnicy i uczestniczki mogą się odpowiednio ustawić według następujących kryteriów a) Opracowane wizje przyszłości odpowiadają mojemu własnemu wyobrażeniu o przyszłości, b) Opracowane wizje przyszłości częściowo odpowiadają mojemu własnemu wyobrażeniu o przyszłości, c) Opracowane wizje przyszłości nie odpowiadają mojemu własnemu wyobrażeniu o przyszłości. Osoba prowadząca warsztaty może następnie zwrócić się do poszczególnych uczestników i uczestniczek z pytaniami: Dlaczego? Czego głównie dotyczy twoja krytyka lub jakie pozytywne aspekty możesz wskazać?

3A WYWOŁYWANIE SKOJARZEŃ ZA POMOCĄ PRÓBEK SENSORYCZNYCH [1]

Szczególnie dobrze łączy się z: **1A, 2A, 4D/E, 5A**

100 do
5000

≤ 2:00

15–30

Analizując różne bodźce sensoryczne, uczestnicy i uczestniczki zidentyfikowali miejsca i przeżycia dotyczące swojej gminy, które są dla nich kojące, a także zastanowili się nad tym, co je charakteryzuje. Dzięki temu lepiej uświadomili sobie swoje pragnienia i potrzeby odnoszące się do idealnej przyszłości neutralnej dla klimatu.

- Próbk sensoryczne
- Szablon odpowiedzi i wzór plakatu, aby uczestnicy i uczestniczki mogli spisać swoje obserwacje
- Duże karteczki typu post-it
- Markery / przybory do pisania

Proszę przygotować próbki sensoryczne. Mogą je Państwo stworzyć samodzielnie lub skorzystać z tych oferowanych przez zewnętrznych dostawców. Odpowiednie wskazówki znajdą Państwo poniżej w podrozdziale poświęconym próbkom sensorycznym. Zaleca się, aby warsztaty prowadziła osoba doświadczona.

Każda mała grupa powinna mieć własną dużą wyspę ułożoną ze stołów z jedną tablicą korkową lub inną możliwość pracy nad plakatem.

Próbki sensoryczne należy wybrać starannie. Proszę zapewnić uczestnikom i uczestniczkom wystarczająco dużo czasu na zapoznanie się z każdą próbką.

Dźwięki, materiały, ale też zapachy i kolory wywołują w nas określone wspomnienia i emocje – zarówno pozytywne, jak i negatywne. Na tym właśnie skupia się następująca metoda.

Przygotowanie

Należy starannie wybrać próbki sensoryczne: Czy są one wystarczająco zróżnicowane? Czy wywołują zarówno pozytywne, jak i negatywne reakcje? W jaki domyślny sposób odnoszą się już one do przyszłości neutralnej dla klimatu (na przykład do energetyki i transportu bez zużycia paliw kopalnych, idei miasta niewielkich odległości, budynków niskoemisyjnych i infrastruktury miejskiej)? Wskazówki dotyczące stworzenia próbek sensorycznych znajdują Państwo poniżej, w podrozdziale poświęconym próbkom sensorycznym.

Przeprowadzenie (15 minut na każdą próbkę sensoryczną)

Praca przy wykorzystaniu różnych próbek sensorycznych odbywa się w małych grupach. Każda grupa otrzymuje bodźce wizualne oraz próbki haptyczne i dźwiękowe. Opcjonalnie można też pracować z próbkami zapachowymi i smakowymi (jest to droższe, ale bardziej kreatywne). Uczestnicy i uczestniczki mają 15 minut, aby indywidualnie zapoznać się z daną próbką, następnie grupa otrzymuje kolejny bodziec sensoryczny.

Podczas każdego ćwiczenia sensorycznego należy odpowiedzieć na różne pytania. W przypadku próbki dźwiękowej można je sformułować na przykład w następujący sposób:

Jak brzmi twoje miasto? Wybierz jedno z nagrań oznaczonych literami (zobacz poniżej informacje nt. **próbek sensorycznych**), które ci się podoba i które wywołuje pozytywne skojarzenie z twoim miastem, oraz jedno, które ci się nie podoba i które wywołuje negatywne skojarzenie z twoim miastem.

3A WYWOŁYWANIE SKOJARZEŃ ZA POMOCĄ PRÓBEK SENSORYCZNYCH [2]

- Opisz każde z wybranych nagrań w kilku słowach.
- Jakie wspomnienia i emocje wywołuje w tobie wybrane nagranie?
- Czy z wybranym nagraniem kojarzy ci się określona sytuacja lub przestrzeń publiczna w twoim mieście? Opisz tę sytuację lub to miejsce.

Uczestnicy i uczestniczki najpierw spisują swoje wrażenia indywidualnie. Po każdej próbce grupa zapisuje pozytywne wyniki w formie hasłowej na plakatach (na przykład na dużych karteczkach typu post-it). Uczestnicy i uczestniczki mogą wówczas wymieniać się swoimi spostrzeżeniami.

Refleksja (10 minut na każdą grupę)

Grupy omawiają uzyskane wyniki najpierw wewnątrz. Następnie najważniejsze spostrzeżenia przedstawia się na forum. Należy odnieść się przy tym do następujących zagadnień wiodących:

- Jakie nagrania, próbki haptyczne i wrażenia wizualne (ewentualnie również zapachy i smaki) odbierano szczególnie pozytywnie? Dlaczego?
- Jakie pragnienia i potrzeby odkryto poprzez wybór określonych nagrań, próbek haptycznych i wrażeń wizualnych (ewentualnie również zapachów i smaków)?
- Jakie pragnienia i potrzeby instynktownie kojarzą ci się z miastem neutralnym dla klimatu?

PRÓBKİ SENSORYCZNE

Istnieje możliwość wyprodukowania sztucznych zapachów i próbek smakowych (ok. 5 000 euro). Próbki haptyczne można kupić, a dźwięki nagrać samodzielnie, w tym wypadku warto podjąć współpracę z muzykiem. Zdjęcia i materiały wizualne powinny być w miarę możliwości wykonane samodzielnie przez uczestników i uczestniczki w przestrzeni miejskiej, którą analizują.

Do wykonania **próbek haptycznych** nadają się następujące materiały: stal, papier ścierny, guma, tekstylia, cegła/beton i drewno. Można je nakleić obok siebie na dowolnym podłożu i schować do worka, aby uczestnicy i uczestniczki nie widzieli, co jest w środku, i musieli rozpoznać zawartość, posługując się wyłącznie zmysłem dotyku. Proszę oznaczyć literami, gdzie znajdują się poszczególne próbki haptyczne, aby ich nie mylić.

Na **próbki dźwiękowe** nadają się różne dźwięki – równomierne, dynamiczne, spokojne i zmienne. Mogą Państwo skorzystać z nagrań studyjnych lub nagrać dźwięki w Państwa gminie samodzielnie (za pomocą mikrofonu lub telefonu komórkowego – proszę wcześniej sprawdzić jakość urządzenia nagrywającego). Nagrania można odtwarzać na telefonie komórkowym lub tablecie. Proszę udostępnić słuchawki lub poprosić uczestników i uczestniczki, żeby przynieśli własne. Poszczególne nagrania należy oznaczyć literami.

Jeśli chodzi o **bodźce wizualne**, najlepiej będzie, jeśli uczestnicy i uczestniczki sami przyniosą zdjęcia i ilustracje ze spaceru sensorycznego (zobacz [metodę 1A](#)) i będą na nich pracować. Powinny to być przedstawienia przestrzeni i budynków, które spodobały im się szczególnie lub nie spodobały się w ogóle.

Na **próbki zapachowe** polecamy zapach trawy, spalin, środków czyszczących, śmieci i świeżego pieczywa. Można je zamawiać u różnych dostawców, w Niemczech na przykład w Scent Club Berlin. Proszę umieścić kilka kropli z próbek zapachowych na wacie i zamknąć je w małych pojemnikach na klisze. Pojemniki proszę oznaczyć literami, żeby ich nie mylić.

Do **przygotowania próbek smakowych** nadają się następujące składniki: sól, cukier, gorzkie kakao, sok z cytryny i bulion warzywny. Składniki rozcieńcza się w różnych kubkach, dodając odrobinę wody. Uczestnicy i uczestniczki mogą próbować ich przy użyciu słomki. Poszczególne kubki powinno się oznaczyć literami, żeby ich nie mylić. Proszę wcześniej wyjaśnić, czy uczestnicy i uczestniczki nie cierpią na nietolerancje pokarmowe lub alergię.

SZABLON ODPOWIEDZI I WZÓR PLAKATU

Szablon odpowiedzi

Imię i nazwisko:

Płeć:

Wiek:

Miejsce zamieszkania:

Jak brzmi twoje miasto?

Wybierz jedno nagranie, które ci się podoba i które wywołuje w tobie pozytywne skojarzenia z twoim miastem, oraz jedno, które ci się nie podoba i które wywołuje w tobie negatywne skojarzenia z twoim miastem.

Skojarzenia pozytywne: ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ ESkojarzenia negatywne: ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E*(w zależności od tego, ile próbek przygotowali Państwo na dany zmysł)*

Opisz kilkoma słowami wybrane nagranie, które wywołuje w tobie pozytywne skojarzenia:

Jakie wspomnienia lub uczucia wywołuje w tobie wybrane nagranie?

Czy z wybranym nagraniem kojarzy ci się określona sytuacja lub przestrzeń publiczna w twoim mieście? Opisz tę sytuację lub to miejsce.

Jak wygląda twoje miasto?

Spójrz jeszcze raz na zdjęcia, które zrobiłeś podczas spaceru sensorycznego (lub inne zdjęcia/ilustracje, jeśli nie wybrali Państwo metody „1.A Spacer sensoryczny po najbliższej okolicy”). Które miejsce lub który budynek szczególnie ci się podoba? A co twoim zdaniem w ogóle nie wyglądało ładnie?

Miejsce, które mi się podobało:

Miejsce, które mi się nie podobało:

Opisz wybrane miejsce w kilku słowach:

Dlaczego wybrałeś właśnie to miejsce? Dlaczego robi ono na tobie szczególnie pozytywne wrażenie? Opisz nastrój, światło, kształt i kolory wybranego przez siebie miejsca.

Jakie twoje miasto jest w dotyku?

Wybierz jeden materiał, który ci się podoba i który wywołuje w tobie pozytywne skojarzenia z twoim miastem, oraz jeden, który ci się nie podoba i który wywołuje w tobie negatywne skojarzenia z twoim miastem.

Skojarzenia pozytywne: ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ ESkojarzenia negatywne: ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E

SZABLON ODPOWIEDZI I WZÓR PLAKATU

Szablon odpowiedzi

Opisz kilkoma słowami wybrany materiał, który wywołuje w tobie pozytywne skojarzenia:

Jakie wspomnienia lub uczucia wywołuje w tobie wybrany materiał?

Czy z wybranym materiałem kojarzy ci się określona sytuacja lub przestrzeń publiczna w twoim mieście? Opisz tę sytuację lub to miejsce.

Jaki zapach ma twoje miasto?

Wybierz jeden zapach, który ci się podoba i który wywołuje w tobie pozytywne skojarzenia z twoim miastem, oraz jeden, który ci się nie podoba i który wywołuje w tobie negatywne skojarzenia z twoim miastem.

Skojarzenia pozytywne: ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E

Skojarzenia negatywne: ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D ☐ E

Opisz kilkoma słowami wybrany materiał, który wywołuje w tobie pozytywne skojarzenia:

Jakie wspomnienia lub uczucia wywołuje w tobie wybrany materiał?

Czy z wybranym materiałem kojarzy ci się określona sytuacja lub przestrzeń publiczna w twoim mieście? Opisz tę sytuację lub to miejsce.

Jaki smak ma twoje miasto?

Jaki smak kojarzy ci się z twoim miastem? Proszę wybrać odpowiednią odpowiedź:

☐ gorzki ☐ słodki ☐ kwaśny ☐ pikantny ☐ słony

Dlaczego wybrałeś właśnie ten smak?

Jakie wspomnienia lub uczucia wywołuje w tobie wybrany smak?

Czy z wybranym smakiem kojarzy ci się określona sytuacja lub przestrzeń publiczna w twoim mieście? Opisz tę sytuację lub to miejsce.

SZABLON ODPOWIEDZI I WZÓR PLAKATU

Wzór plakatu

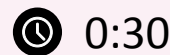
Słowa	Wspomnienia & emocje	Miejsca / Sytuacja

3B SKOJARZENIA ZE SŁOWAMI KLUCZAMI

Szczególnie dobrze łączy się z: **5D**

0

0:30

15–30

Określone słowa mogą służyć jako słowa kluczowe, aby naszkicować konkretną sytuację lub konkretny nastrój. Dzięki zastosowaniu tej metody uczestnicy i uczestniczki doświadczali różnych punktów widzenia w odniesieniu do tematu neutralności klimatycznej.

Brak materiałów.

Przygotowanie 5–10 słów kluczowych, zapisanych na małych kartkach.

Brak wymagań.

Należy starannie dobrać słowa kluczowe. Czy są one wystarczająco różnorodne? Czy wywołują zarówno pozytywne, jak i negatywne reakcje? W jaki sposób pośrednio odnoszą się do przyszłości neutralnej dla klimatu?

Przeprowadzenie

Uczestnicy i uczestniczki otrzymują kilka słów kluczowych wraz z poleceniem, aby wyrazili, co im się z nimi kojarzy, rysując, pisząc lub przedstawiając pantomimę. Słowa kluczowe powinny dotyczyć zmian klimatu, ochrony klimatu i neutralności klimatycznej oraz móc wywoływać zarówno pozytywne, jak i negatywne skojarzenia. Skojarzenia uczestników i uczestniczek powinny pokazać, jak różnorodnie można postrzegać „dobre życie” czy też „przyszłość neutralną dla klimatu”.

Przykłady odpowiednich słów kluczowych:

- transformacja energetyczna
- sprawiedliwa transformacja (często stosuje się w tym wypadku angielskie określenie „just transition”)
- równouprawnienie
- gazy cieplarniane
- Europa
- globalizacja
- cyfryzacja
- konsumpcja

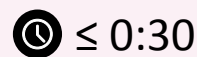
Proszę nie ograniczać się do wymienionych tutaj przykładów, jeżeli w konkretnym kontekście Państwa warsztatów wizyjnych można dobrać bardziej odpowiednie pojęcia.

3C WYSTĘP ARTYSTYCZNY [1]

Szczególnie dobrze łączy się z: **2B**, **5E**

Dzięki rozrywce, emocjom i ew. humorowi uczestnicy i uczestniczki mają już pierwszy osobisty stosunek do ochrony klimatu i neutralności klimatycznej.

Wynagrodzenie dla artystów i artystek.

Zaangażowanie artystów i artystek oraz wprowadzenie ich do tematu wymagają znalezienia odpowiednich informacji i koordynacji.

Brak wymagań.

Proszę zaplanować wystarczająco dużo czasu (i ew. środków w budżecie), aby mieć pewność, że artyści i artystki zrozumieli pojęcie neutralności klimatycznej, cele warsztatów i swoje konkretne zadanie.

Sztuka pobudza wyobraźnię i pozwala lepiej uchwycić to, co jest abstrakcyjne lub wydaje się odległe. Jest to szczególnie wartościowe w dyskusji o tym, jak zmiany klimatyczne wpływają na nasze życie i jak mogą wyglądać miasta jutra.

Przygotowanie

Sukces tej metody zależy od jakości występu oraz przygotowania artystów i artystek. Proszę najpierw zdefiniować punkt wyjścia i główny cel tej części warsztatów. Przykładowe pomysły:

- Występ powinien umożliwić uchwycenie skutków zmian klimatu w odniesieniu do ludzi, fauny i flory. Proszę wzbudzić przy tej okazji różnorodne emocje!

- Występ – poprzez humor i kreatywność – przedstawia, jak będzie wyglądać życie rodziny w 2050 r.
- Podczas występu wyszydza się sceptyków klimatycznych i sceptyczki klimatyczne oraz pokazuje na przykładzie konkretnych elementów codzienności, jaką oczywistością będzie w 2050 r. życie w sposób neutralny dla klimatu.

Proszę następnie zdefiniować dokładne wymagania stawiane artystom i artystkom oraz wspólnie z nimi dopracować pomysły. Należy też zadbać o to, aby artyści i artystki otrzymali od Państwa wystarczająco dużo materiałów i informacji stanowiących kontekst ich występu.

3C WYSTĘP ARTYSTYCZNY [2]

Można zastosować różne formy artystyczne takie jak występ clowna, teatr (improvizowany), pantomima, muzyka, taniec, flash mob. Najlepszą zabawą, która zrobi na uczestnikach i uczestniczkach największe wrażenie, będzie prawdopodobnie występ na żywo. Jeżeli nie znajdą Państwo jednak odpowiednich artystów i artystek, mogą Państwo sięgnąć po inne formy artystyczne (np. filmy, w tym filmy animowane), które mają podobny przekaz i wzbudzają podobne emocje. Ważna informacja: jeśli nie zdecydują się Państwo na występ na żywo, proszę z odpowiednim wyprzedzeniem zadbać o to, by nie naruszyć praw autorskich do dzieła sztuki lub filmu, które zastąpią występ na żywo.

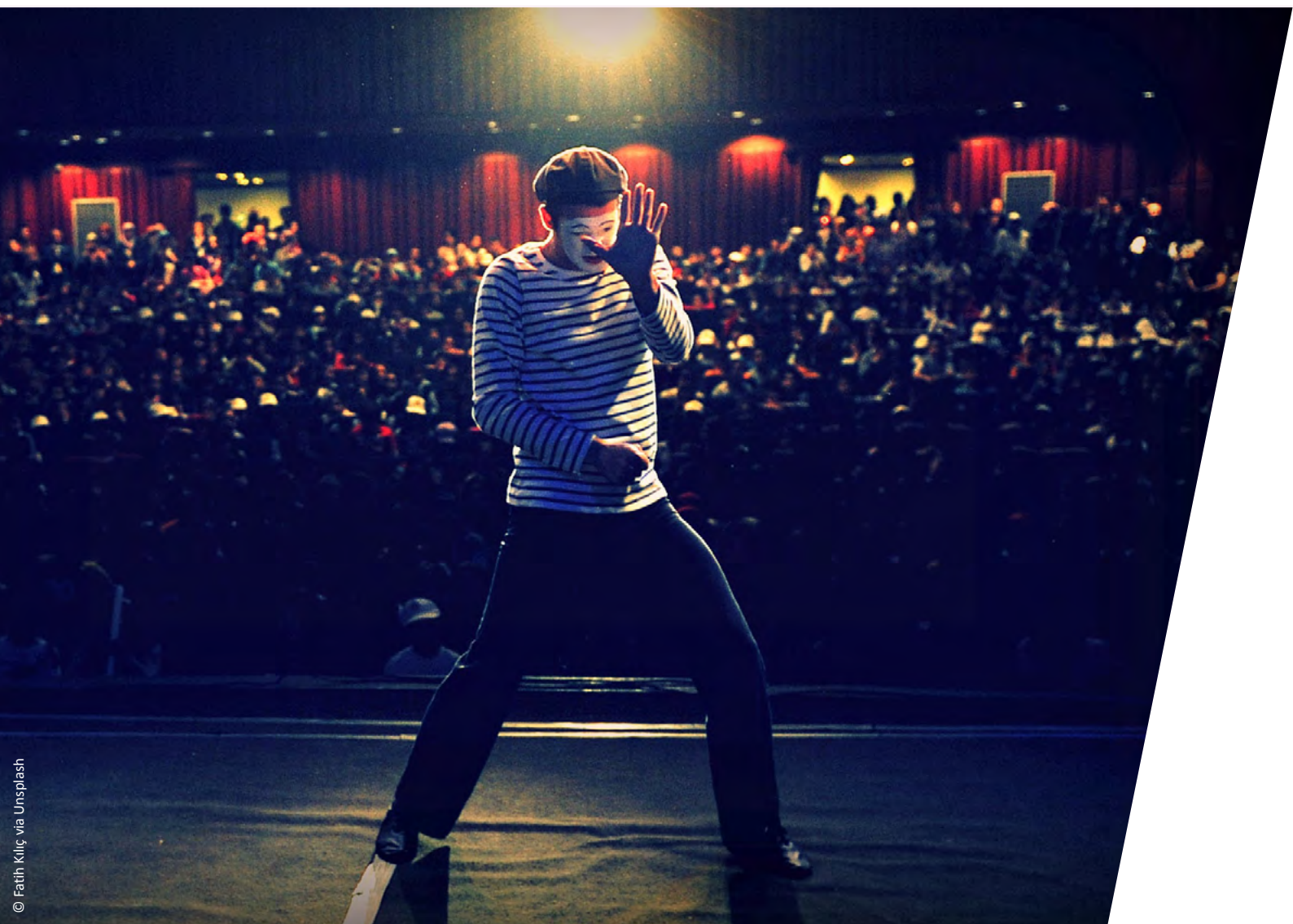
Rada: Warto skontaktować się ze stowarzyszeniami działającymi w Państwa gminie lub najbliższym dużym mieście w obszarze sztuki i edukacji. Mogą one udzielić pomocnych wskazówek w poszukiwaniu odpowiednich artystów i artystek.

Przeprowadzenie

Proszę oddać scenę artystom i artystkom, samemu zajmując miejsce na widowni. Wcześniej należy uzgodnić, czy artystów i artystki trzeba w określony sposób przedstawić/wprowadzić, o czym poinformować moderatora lub moderatorkę, czy też może wolą oni wystąpić bez zapowiedzi, wywołując efekt zaskoczenia.

Fakultatywna refleksja

Po występie można oddać się krótkiej refleksji nad jego treścią. Można to zrobić na forum lub w mniejszych, dwu- lub trzyosobowych grupach, co będzie bardziej osobiste i skuteczne, na przykład odpowiadając na następujące pytania: Co was zaskoczyło? Co pozostało wam w pamięci? Z jakim jednym słowem kojarzy wam się po występie zmiana klimatu/neutralność klimatyczna?

3D LIST DO SAMEGO SIEBIE

Szczególnie dobrze łączy się z: **2D**

Opłata pocztowa

≤ 0:20

∞

Uczestnicy i uczestniczki mieli czas, aby osobiście zmierzyć się ze swoimi myślami, uczuciami, pomysłami, pragnieniami i marzeniami w odniesieniu do przyjaznego dla klimatu miasta lub szkoły. Dzięki doręczeniu listu mieli następnie okazję do refleksji nad swoimi wcześniejszymi przemyśleniami i znów przypomnieli sobie o omawianej tematyce.

• Papier • Koperty lub pocztówki • Przybory do pisania
Koszty wynikają w szczególności z opłat pocztowych. List można alternatywnie doręczyć również we własnym zakresie, przede wszystkim w szkołach.

Brak przygotowania.

W miarę możliwości należy zapewnić otoczenie, które inspirować do napisania listu (na przykład wychodząc na świeże powietrze). Wszyscy uczestnicy i uczestniczki będą też potrzebować podkładki, na której będą mogli pisać, chyba że korzystają ze sztywnych pocztówek.

Wariant z pocztówką jest co prawda prostszy, ale list zapewnia większą prywatność, ponieważ nikt niepożądany nie może przeczytać zawartości koperty.

Przeprowadzenie

Każdy uczestnik i każda uczestniczka dostaje kartkę papieru i kopertę lub pocztówkę, a także podkładkę, na której może pisać (jeśli takiej nie ma), i długopis. Następnie pada polecenie, aby znaleźć sobie ciche miejsce gdzieś na terenie, na którym odbywają się warsztaty (w ostateczności można również zostać w środku na swoim miejscu), i napisać list do samego siebie z przyszłości.

Przykładowe zagadnienia, które można poruszyć w liście (mogą Państwo sformułować również własne):

- Jak wyobrażasz sobie dobre życie w 2050 r.? Co będzie wówczas wyglądać inaczej niż dzisiaj?
- Jakie wyzwania dostrzegasz w związku z transformacją w kierunku zrównoważonego społeczeństwa przyjaznego dla klimatu?
- Czy uważasz, że możesz wpłynąć na ten proces? Jak mogłaby wyglądać twoja rola? Jak mógłbyś się przyczynić do osiągnięcia tego celu? Możesz odnieść się do tego na małą skalę / w wymiarze prywatnym lub przyjąć bardzo szeroką perspektywę.

Uczestnicy i uczestniczki samodzielnie wkładają listy do kopert i wpisują swoje adresy na kopertach lub pocztówkach. Osoba kierująca warsztatami zbiera wszystkie listy i nadaje je później na pocztę (na przykład trzy miesiące po warsztatach).

Fakultatywnie

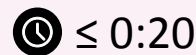
Na koniec ćwiczenia chętni odczytują swoje listy przed całą grupą. Muszą Państwo to wcześniej zapowiedzieć, żeby uczestnicy i uczestniczki nie zaklejali kopert.

3E FANTAZYJNA PODRÓŻ

Szczególnie dobrze łączy się z: **1A, 3C**

Dzięki fikcyjnej podróży w czasie i swojej wyobraźni uczestnicy i uczestniczki odkryli uczucia, pragnienia i pomysły odnoszące się do przyszłości neutralnej dla klimatu.

Jeżeli wolą Państwo nagrać tekst, niż odczytać go na głos przed grupą, powinni Państwo skorzystać z dobrego dyktafonu i zadbać o to, by wszyscy uczestnicy i uczestniczki dysponowali w dniu warsztatów urządzeniem, na którym będą mogli odtworzyć nagranie. Podczas ćwiczenia oddechowego zaleca się korzystanie ze stopera.

Opcja polecana osobom posiadającym umiejętności w zakresie kreatywnego pisania i doświadczenie w wystąpieniach publicznych. Proszę poćwiczyć przed warsztatami czytanie na głos. Alternatywnie mogą też Państwo nagrać tekst, a uczestnicy i uczestniczki odsłuchają go z telefonu komórkowego lub tabletu.

Dowolnie. Proszę jednak zadbać o to, aby wszyscy dobrze słyszeli tekst bez hałasów w tle i mogli wygodnie usiąść.

Brak wyzwań.

Przygotowanie

Proszę napisać wcześniej tekst opisujący fantazyjną podróż. Oprowadzają Państwo słuchaczy i słuchaczki po swojej gminie neutralnej dla klimatu w 2050 r. Jakie wrażenie robi miasto na narratorze lub narratorce? Jakie miejsca odwiedza? Czy są to miejsca, które już istnieją? Czy jakoś się zmieniły? A może są to też zupełnie nowe miejsca? Proszę opisać ich atmosferę, przywołując konkretne wrażenia i przeżycia, aby ich doświadczenie było jak najbardziej realistyczne i bliskie.

W tekście można zawrzeć następujące elementy, aby poruszyć pośrednio temat neutralności klimatycznej:

- Z jakich niskoemisyjnych materiałów wykonane są budynki, ulice i infrastruktura transportowa?
- Jak duże i żywe są ulice?
- Jakie środki transportu widać/słyszeć?
- Jak pachnie powietrze?
- Jaka temperatura panuje na zewnątrz, w środku?
- Gdzie / w jaki sposób ludzie robią zakupy?
- Jakie dźwięki słyszeć?

Aby utrzymać w opowieści spójny wątek, można na przykład opisać czyjś dzień z różnymi codziennymi sytuacjami lub spacer po mieście. Proszę pamiętać, żeby opisać zarówno sceny na świeżym powietrzu, jak i wewnątrz.

Zalecamy odczytanie tekstu swoim kolegom/koleżankom lub partnerowi/partnerce, dzieciom lub przyjaciółom, aby mieć pewność, że jest dla wszystkich zrozumiały.

Przeprowadzenie

Proszę zacząć od krótkiej chwili relaksu. Uczestnicy i uczestniczki powinni wygodnie usiąść, odetchnąć i zamknąć oczy. Uwaga przenosi się z zewnątrz do wewnątrz. Proszę przeprowadzić krótkie ćwiczenie oddechowe, na przykład:

Weźcie głęboki wdech. Brzuch i klatka piersiowa rozszerzają się we wszystkich kierunkach, kręgosłup się wydłuża. Poczujcie krzesło, na którym siedzicie. Przy kolejnym wydechu obserwujcie, które części ciała się odprężają. Poczujcie środek swojego ciała. Następnie zwróćcie uwagę na krótką przerwę pod koniec wydechu, podczas której ogarnia was spokój.

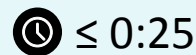
Po około trzech minutach proszę zacząć odczytywać historię o fantazyjnej podróży – powoli i z przerwami. Alternatywnie uczestnicy i uczestniczki mogą odtworzyć nagranie na swoich telefonach komórkowych lub tabletach.

Następnie uczestnicy i uczestniczki powinni poświęcić pięć minut, aby krótko określić swoje wrażenia: Jakie elementy się im się podobały i dlaczego?

4A PREZENTACJA

Szczególnie dobrze łączy się z: **5D/E, 6A**

W formie prezentacji ekspert lub ekspertka przybliżyli uczestnikom i uczestniczkom wiedzę dotyczącą neutralności klimatycznej.

Ewentualny zwrot kosztów lub wynagrodzenie dla ekspertów/ekspertek.

Zaproszeni eksperci lub ekspertki mają przygotować własną prezentację dotyczącą lokalnego kontekstu dochodzenia do neutralności klimatycznej, zmian klimatu lub ochrony klimatu.

Na miejscu muszą znajdować się laptop i rzutnik, żeby można było pokazać prezentację.

Poszukiwanie odpowiednich ekspertów/ekspertek, którzy będą gotowi wystąpić z prezentacją, może być czasochłonne. Proszę też pamiętać o tym, by zwrócić się do ekspertów/ekspertek z odpowiednim wyprzedzeniem, aby mieli wystarczająco dużo czasu na przygotowanie.

Przygotowanie

Zaprasza się jednego lub kilkoro ekspertów (ekspertów klimatycznych / pracowników organizacji pozarządowych / pracowników urzędu gminy / pracowników uniwersytetu itd.), aby przedstawili w ramach warsztatów wizyjnych prezentację na temat neutralności klimatycznej. Ważne jest przy tym przekazanie wybranym ekspertom/ekspertkom wystarczających informacji o celu warsztatów wizyjnych i grupie docelowej, aby mogli odpowiednio dostosować treści i slajdy w swoich prezentacjach (przede wszystkim w przypadku warsztatów wizyjnych dla uczniów i uczennic).

Przeprowadzenie

Pod względem merytorycznym wystąpienie może dotyczyć tego, jak świat – a w szczególności dany region – powinien wyglądać w 2050 r. i jakie działania są konieczne, aby osiągnąć cele klimatyczne. Można przy tym również nawiązać do określonego sektora, jeżeli ma on szczególne znaczenie w lokalnym kontekście. Należy ponadto przedstawić kilka zwięzłych faktów, aby przekazać uczestnikom i uczestniczkom elementy wiedzy o neutralności klimatycznej. Do tych wiadomości można następnie nawiązać w kolejnym module, w którym opracowują oni swoją wizję.

Przykłady pytań, na które może odpowiedzieć ekspert/ekspertka w swojej prezentacji:

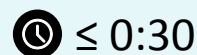
- W jakim obszarze/sektorze konkretnie w lokalnym kontekście jest największa potrzeba transformacji i jak może wyglądać ten proces?
- Jakie są konkretnie odczuwalne już skutki zmian klimatu w lokalnym kontekście i jak ludzie sobie z nimi radzą?
- Jakie inicjatywy na rzecz przyszłości neutralnej dla klimatu podejmuje społeczeństwo obywatelskie w lokalnym kontekście i jakie stosuje przy tym strategie?
- Jakie są lokalne polityczne cele klimatyczne i jakie działania podejmuje się, aby je osiągnąć?
- Jak każdy z nas może przyczynić się do transformacji w kierunku społeczeństwa neutralnego dla klimatu?

Ważne jest zapewnienie uczestnikom i uczestniczkom możliwości zadawania pytań lub podejmowania z ekspertami/ekspertkami dyskusji o omawianych tematach – podczas prezentacji eksperta/ekspertki lub zaraz po niej.

4B SPEED DATING Z EKSPERTAMI/EKSPERTKAMI

Szczególnie dobrze łączy się z: **5D/E, 6A**

W ramach speed datingu (krótkich spotkań, w j. ang. szybkiej randki) przybliżono uczestnikom i uczestniczkom wiedzę na temat neutralności klimatycznej.

Ewentualny zwrot kosztów lub wynagrodzenie dla ekspertów/ekspertek.

Zaproszenie maksymalnie czworga ekspertów, którzy będą mogli porozmawiać z uczestnikami i uczestniczkami na określone tematy. Uzgodnienie tematów z zaproszonymi ekspertami/ekspertkami.

Potrzeba maksymalnie czterech miejsc, gdzie eksperci/ekspertki będą mogli spotykać się z grupami (na przykład w każdym rogu sali).

Poszukiwanie odpowiednich ekspertów może być czasochłonne. Proszę też pamiętać o tym, by zwrócić się do nich z odpowiednim wyprzedzeniem, aby mieli wystarczająco dużo czasu na przygotowanie. Format speed datingu wymaga przygotowania treści w krótkiej, zwięzłej formie.

Przebieg

Speed dating składa się z czterech trzyminutowych rund. Na każdym etapie ekspert lub ekspertka spotykają się z małą grupą (stanowiącą jedną czwartą ogólnej liczby uczestników i uczestniczek), aby przez trzy minuty rozmawiać na określony temat. Maksymalnie czworo ekspertów można rozdzielić w ten sposób, że każdy z nich będzie w innym rogu sali. Jeżeli starczy miejsca i mebli, można w każdym rogu zapewnić miejsca siedzące. Po upływie trzech minut rozbrzmiewa sygnał. Wówczas każda z grup przechodzi do kolejnego eksperta lub kolejnej ekspertki zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Dzięki temu wszystkie cztery małe grupy mogą porozmawiać z każdym czworga ekspertów i uzupełnić swoją wiedzę na wybrane tematy.

Wybór tematów

Należy wybrać tematy związane z neutralnością klimatyczną. Mogą one nawiązywać do lokalnego kontekstu lub odpowiadać zainteresowaniom zaproszonych ekspertów/ekspertek. Można skorzystać z następujących propozycji:

1. Zmiany klimatu i ich wpływ na lokalne środowisko
2. Ochrona klimatu i konkretne (dla danego sektora) działania na rzecz zmniejszenia emisji CO₂
3. Znaczenie neutralności klimatycznej dla społeczeństwa (miasta/szkoły)
4. Możliwy wkład mieszkańców w osiągnięcie celów klimatycznych gminy

4C PUDEŁKO ZE SŁOWAMI

Szczególnie dobrze łączy się z: **5C-E, 6A**

≤ 5

0:30

10–30

Uczestnicy i uczestniczki poznali najważniejsze obszary tematyczne związane z ochroną klimatu i zrozumieli, jakie narzędzia mają w rękach oni sami, a także lokalni i krajowi interesariusze i interesariuszki, aby wytyczyć ścieżkę prowadzącą w przyszłość neutralną dla klimatu. Mogli według wskazówek samodzielnie zadawać pytania ekspertom i ekspertkom.

- Pudełko (na przykład pudełko po butach poddane recyklingowi)
- Papier
- Przybory do pisania

Aby przygotować ćwiczenie oparte na tej metodzie, trzeba dysponować wcześniejszą wiedzą w odniesieniu do obszarów tematycznych i zagadnień związanych z neutralnością klimatyczną lub się z nimi zapoznać.

Krzesła ustawione w koło lub stoły w formie wyspy.

Proszę dostosować dobór słów do swojej grupy docelowej.

Przygotowanie

Proszę sporządzić listę pojęć, które dotyczą szerokiego zakresu tematycznego związanego z neutralnością klimatyczną i znaczenia tych zagadnień dla uczestników i uczestniczek. Przykładowe pojęcia podano poniżej w podrozdziale poświęconym liście słów. Proszę zaprosić około trojga ekspertów, którzy będą mogli odpowiadać na pytania uczestników i uczestniczek, reprezentując różne profile lub specjalizacje. Proszę skorzystać z własnej sieci kontaktów w regionie, starając się dobrać te osoby w taki sposób, by ich kompetencje wzajemnie się uzupełniały. Dobrze nadają się do tego przedstawiciele i przedstawicielki organizacji takich jak agencje ds. energii i instytuty naukowe lub organizacje pozarządowe zajmujące się skutkami zmian klimatu, ochroną klimatu, energetyką, transportem lub rolnictwem, a także architekci, urbaniści i meteorolodzy. Mogą Państwu w tym pomóc krajowe sieci zrzeszające miasta.

Następujące organizacje międzynarodowe i ruchy zajmują się wyjaśnianiem szerokiej opinii publicznej złożonego zagadnienia ochrony klimatu: Fundacja im. Heinricha Bölla, Greenpeace, Climate Action Network, Fridays for Future, Earth Day Network. Proszę sprawdzić, czy mają one swoje przedstawicielstwo w Państwie kraju lub też mogą pomóc w przeprowadzeniu warsztatów wizyjnych w formie cyfrowej.

Przeprowadzenie

Fakultatywnie: Uczestnicy i uczestniczki mają najpierw pięć minut, żeby wrzucić do pudełka swoje własne propozycje pojęć.

Uczestniczki i uczestnicy wyciągają z pudełka po jednej kartce z jednym pojęciem i formułują z jego użyciem pytanie do wszystkich ekspertów i ekspertek lub do jednego/jednej z nich. Ekspert/ekspertka ma dwie minuty, aby odpowiedzieć na pytanie. Proszę użyć stopera, aby upewnić się, że ramy czasowe nie będą przekraczane. Celem jest zapoznanie się z jak największą liczbą jak najbardziej różnorodnych pojęć.

Fakultatywnie: Po każdej odpowiedzi grupa decyduje, czy dane pojęcie powinno odegrać jakąś rolę w opracowywaniu ich wizji.

LISTA SŁÓW

Szczególnie dobrze łączy się z: 4C

Odnawialne źródła energii
 Rolnictwo
 Wystarczalność
 Tamy
 Punkt krytyczny
 Neutralność pod kątem emisji CO₂
 AGD
 Efekt cieplarniany
 Samochód
 Paliwa kopalne
 Powierzchnia mieszkalna
 Przemysł węglowy
 Rolnik/rolnicza
 Podróże samolotem
 Recykling/upcycling
 Odpowiedzialność
 Alternatywa
 Ogrzewanie / klimatyzowanie domu
 Ścieżki rowerowe
 Koszty
 Produkty ekologiczne
 Drewno
 Transport publiczny
 Przedsiębiorstwa
 Miejsca pracy
 Car sharing / car pooling
 Czyste powietrze
 Mięso

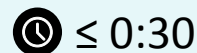

4D ŚWIADKOWIE ZMIAN KLIMATU

Szczególnie dobrze łączy się z: **3A**, **5D/E**

0

≤ 0:30

Uczestnicy i uczestniczki odnoszą się do osobistych i indywidualnych historii osób, które poważnie ucierpiały wskutek zmian klimatu. Wiedzą teraz więcej o skutkach zmian klimatu.

- Rzutnik i ekran
- Komputer
- Głośnik lub tablica cyfrowa itp.

W miarę możliwości powinni Państwo wcześniej sami obejrzeć filmy, aby móc przygotować się do dyskusji.

Patrz materiały.

Brak wyzwań.

Gdzie można znaleźć świadków zmian klimatu

Świadkowie zmian klimatu to ludzie, którzy już dzisiaj cierpią wskutek zmian klimatu. Metoda zakłada wyświetlenie wypowiedzi świadków zmian klimatu w formie krótkich nagrań, a następnie przeprowadzenie dyskusji na ich temat. W zależności od czasu zaplanowanego na tę część warsztatów można pokazać jedno lub kilka nagrań.

Przykładowe nagrania można znaleźć pod linkiem: <https://klimagesichter.de/klimafilmspots/>. Dostępne są napisy w językach bułgarskim, rumuńskim i czeskim.

Aby znaleźć więcej nagrań, mogą Państwo również przeszukać platformy z materiałami wideo pod kątem haseł takich jak „świadek zmian klimatu” / „climate witness”.

W zależności od wielkości grupy dyskusję można przeprowadzić na forum (w przypadku mniej liczebnych grup) lub w małych, dwu- lub trzyosobowych grupach, w których rozmawia się z osobami siedzącymi najbliżej.

Przykładowe zagadnienia, które można poruszyć podczas dyskusji

- Jakie zmiany warunków życia – spowodowane przez ludzi lub zmiany klimatu – opisano w nagraniu? Jakie są przyczyny tych zmian?
- Czy w nagraniu była mowa o możliwych scenariuszach rozwoju sytuacji w przyszłości? Jeśli nie, jaka jest twoja prognoza?
- W jaki sposób sytuacja mogłaby się zmienić na lepsze? Jakie pomysły na (pozytywne) zmiany przedstawił świadek zmian klimatu?

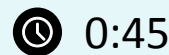

4E KRÓTKI FILM

Szczególnie dobrze łączy się z: **3A, 5D/E**

0

0:45

Uczestnicy i uczestniczki mogą zobaczyć, co konkretnie oznacza neutralność klimatyczna, między innymi pod względem technicznym, ale też pod względem tego, jak każdy z nas może przyczynić się do tego, byśmy żyli w sposób neutralny dla klimatu.

- Rzutnik i ekran
- Komputer
- Głośnik lub tablica cyfrowa itp.

Znalezienie filmów w Internecie. Przed warsztatami należy obejrzeć filmy w całości i sprawdzić, czy są to poważne materiały.

Sala, w której można oglądać krótkie filmy z wszystkimi uczestnikami i uczestniczkami. Najlepiej gdyby była od razu wyposażona w rzutnik i ekran.

Dobór filmów należy dopasować do grupy docelowej, uwzględniając jej dotychczasową wiedzę. Mogą pojawić się trudności ze znalezieniem filmów w danym języku.

Przeprowadzenie

Grupa ogląda wspólnie krótkie filmy na temat neutralności klimatycznej. W zależności od wieku i poziomu wiedzy uczestników i uczestniczek można pokazać jeden lub kilka filmów, a następnie przedyskutować informacje w nich przedstawione. W zależności od wielkości grupy zagadnienia do dyskusji można omówić na forum (w przypadku mniejszych grup) lub w małych, dwu- lub trzyosobowych grupach, w których rozmawia się z osobami siedzącymi najbliżej. Punkt odniesienia mogą stanowić następujące zagadnienia.

Przykładowe zagadnienia do dyskusji

- Jak mogłaby wyglądać zmiana na lepsze? Jakie pomysły na (pozytywne) zmiany przedstawiono w filmie?
- Jak bohaterowie filmu próbują żyć na co dzień w sposób neutralny dla klimatu / stworzyć miasto neutralne dla klimatu?
- Co można zrobić, aby zminimalizować ślad węglowy?

Kilka przykładowych filmów

- Bohaterowie klimatyczni – życie neutralne dla klimatu | Film dokumentalny stacji Deutsche Welle (film dokumentalny o środowisku) (po angielsku)
<https://www.youtube.com/watch?v=73npEw0Amhk>
- Kopenhaga: Tworzenie pierwszej na świecie stolicy neutralnej dla klimatu (po angielsku)
<https://www.youtube.com/watch?v=dXkamwNWPgg>
- Neutralność klimatyczna do 2030 r. – transformacja energetyczna w Münsterland | WDR Aktuelle Stunde (po niemiecku)
<https://www.youtube.com/watch?v=RHhpj7ySlyI>
- Film edukacyjny Federalnego Urzędu ds. Środowiska: Jak żyć na co dzień w sposób neutralny dla klimatu (po niemiecku)
<https://www.youtube.com/watch?v=l7HYrM3apsI>
- Walka ze zmianami klimatu – zobacz, co możesz zrobić | Quarks (po niemiecku)
<https://www.youtube.com/watch?v=eOnXVjWFik4>

5A WIZJA PRZYSZŁOŚCI – MODEL PLASTYCZNY / ARTYSTYCZNY PROTOTYP [1]

Szczególnie dobrze łączy się z: **1A, 2A, 3A, 6A-D**

≤ 50

2:00

30

Uczestnicy i uczestniczki opracowali pomysły na neutralne dla klimatu miasto jutra i w bardzo krótkim czasie powołali je do życia w formie prototypu. Zadania praktyczne otworzyły nowe perspektywy i pomogły w krytycznej ocenie dotychczasowych koncepcji oraz obudzeniu kreatywności.

- Instrukcje przedstawiające sytuację wyjściową
- Plakat, karteczki typu post-it, przybory do pisania
- Materiały do prac technicznych

Proszę poświęcić czas na wybranie i skompletowanie materiałów do prac technicznych.

Stoły ustawione w formie dużej wyspy dla około pięciu osób. Zaleca się przygotowanie dużej powierzchni potrzebnej do wykonywania prac technicznych.

Brak wyzwań.

Przygotowanie

Proszę poświęcić czas na opracowanie scenariusza: Jaką sytuację wyjściową należy przyjąć podczas wykonywania tego ćwiczenia? Jakiego zagadnienia powinny dotyczyć propozycje i pomysły mieszkańców i mieszanek lub uczniów i uczennic? Może on wyglądać na przykład w następujący sposób:

Rada miasta Utopia ogłosiła stan wyjątkowy w związku ze zmianami klimatu i postawiła sobie za cel osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. W najbliższych miesiącach zostaną zdefiniowane konkretne priorytety i działania. Mają one być oparte na tym, jak mieszkańcy i mieszanek wyobrażają sobie przyszłość: Jak gmina ma wyglądać za 30 lat, aby ludzie dobrze się tam czuli i lubili mieszkać obok siebie? Wydział urbanistyczny ogłosił konkurs na najlepsze pomysły, w ramach którego

mieszkańcy i mieszanek mogą zgłaszać swoje koncepcje tego, jak miasto ma wyglądać w 2050 r.:

- **Mobilność & przestrzeń publiczna:** W jaki sposób mieszkańcy i mieszanek będą przemieszczać się z punktu A do punktu B? Jaki będzie rytm miasta? Ile przestrzeni należy przeznaczyć na poszczególne środki transportu? Na jakie inne cele należy wykorzystać przestrzeń publiczną? Jakiej atmosfery / jakiego nastroju oczekują mieszkańcy i mieszanek w przestrzeni publicznej?
- **Architektura & mieszkalnictwo:** Jaka architektura powinna dominować w mieście? Jakie są Państwa preferencje co do materiałów, kształtów i kolorów budynków? Jak ludzie powinni wspólnie zamieszkiwać te budynki? Jakie koncepcje mieszkalnictwa powinny być dostępne?
- **Energia:** Jak ciepło/zimno będzie na zewnątrz w 2050 r.? Jak ludzie powinni ogrzewać/schładzać swoje domy? Z jakich źródeł powinni czerpać energię elektryczną? Co oznacza dobre zaopatrzenie energetyczne w 2050 r.? W jaki sposób oświetla się miejsca publiczne?
- **Rolnictwo & odżywianie:** Jak powinno smakować jedzenie w 2050 r., jakie powinno być menu (w domu, na stołówkach szkolnych)? Gdzie i w jaki sposób należy produkować żywność? Gdzie mieszkańcy i mieszanek powinni robić zakupy? Co powinni robić z odpadami? Jak powinien wyglądać stosunek ludzi do producentów żywności?

Proszę zapewnić jak największy wybór różnych materiałów, z których uczestnicy i uczestniczki będą mogli zbudować prototyp wizji przyszłości ([zobacz poniżej podrozdział poświęcony tworzeniu modelu przyszłości](#)).

5A WIZJA PRZYSZŁOŚCI – MODEL PLASTYCZNY / ARTYSTYCZNY PROTOTYP [2]

Przeprowadzenie

Krok 1 (ok. 45 minut): W małych grupach (liczących do pięciu osób) uczestniczki i uczestnicy pracują nad podanym scenariuszem dotyczącym rzeczywistej lub fikcyjnej miejscowości. Można proponować również fantazyjne i utopijne rozwiązania! Uczestnicy i uczestniczki powinni najpierw snuć pomysły na przyszłość w oderwaniu od ograniczeń wynikających z okoliczności faktycznych.

Przed rozpoczęciem pracy poszczególne grupy wyjaśniają następujące kwestie: Na którym z podanych tematów dana grupa chce się skupić w swojej wizji? Jakie zdobyte dotychczas podczas warsztatów informacje powinny zostać odzwierciedlone w wizji przyszłości?

Uczestnicy i uczestniczki notują swoje pomysły na przyszłość w formie hasłowej, na przykład na karteczkach typu post-it lub na plakacie.

Przerwa (ok. 15 minut)

Krok 2 (ok. 60 minut): Poszczególne grupy powołują następnie swoje wizje przyszłości do życia. Uczestnicy i uczestniczki mogą dowolnie wybrać rodzaj prototypu. Może to być na przykład kolaż, model, rysunek, komiks, wiersz lub miniszuka teatralna. Należy pamiętać, że prototyp nie może i nie powinien przedstawiać idealnego, całościowego rozwiązania. Praca w ograniczonych ramach czasowych to element metody. Należy skoncentrować się na kreatywnej realizacji pomysłów na przyszłość w formie zabawy.

Pomocne mogą okazać się w tym następujące pytania: Jakie powinny być doświadczenia sensoryczne ludzi w tej miejscowości? Jak konkretnie można zrealizować założoną wizję?

U MATERIAŁY POTRZEBNE DO WYKONANIA PRAKTYCZNYCH PRAC NAD MODELEM WIZJI

Szczególnie dobrze łączy się z: **5A**

Proszę zapewnić jak największy wybór różnych materiałów, z których uczestnicy i uczestniczki będą mogli zbudować prototyp wizji przyszłości.

Niektóre materiały potrzebne do wykonania prototypów trzeba kupić, na przykład:

- plastelinę,
- lego,
- przybory do rysowania (bloki, ołówki, pędzelki, akwarele, kolorowy papier itd.)
- oraz materiały do wykonywania prac technicznych (tworzywo, watę, korki, piankę, drut).

Inne materiały można z kolei zorganizować samemu bez dodatkowych kosztów, np.

- drewno,
- liście,
- mech,
- kasztany,
- wytłaczanki,
- rolki po papierze toaletowym,
- patyczki,
- podstawki pod kufel,
- wycinki z gazet,
- wydrukowane materiały graficzne.

Zaleca się uwzględnienie indywidualnych potrzeb danej grupy docelowej oraz udostępnienie materiałów, które sprzyjają kreatywnym rozwiązaniom i w różnorodny sposób pobudzają zmysły na tyle, na ile to tylko możliwe.

5B UL

Szczególnie dobrze łączy się z: **2C**, **6A-D**

0

0:45

10–30

Uczestnicy i uczestniczki zajmowali się omówionymi wcześniej tematami, utrwalając wiedzę i wymieniając się informacjami z innymi osobami z grupy. Zebrano przy tej okazji pomysły na projekt i przedyskutowano poszczególne zagadnienia.

- Papier
- Przybory do pisania (w celu sporządzania notatek)

Należy przygotować katalog zagadnień, który będzie stanowić pomoc dla uczestników i uczestniczek.

Krzesła ustawione w kole.

Przed każdą rundą rozmów w małych grupach należy wyraźnie przydzielić uczestników i uczestniczki do poszczególnych grup, aby uniknąć bałaganu.

Runda 1 (10 minut): Uczestnicy i uczestniczki rozmawiają w małych grupach (od 4 do 5 osób) o tym, czego nauczyli się w ramach bloku informacyjnego. W pierwszej rundzie grupę mogą tworzyć osoby, które siedzą obok siebie. W poszczególnych grupach uczestnicy i uczestniczki dyskutują nad różnymi zagadnieniami (przedstawionymi przez moderatora/moderatorkę) i wynotowują po trzy pomysły.

Runda 2 (5 minut): Pomysły są przedstawiane na forum, można bezpośrednio odpowiadać na krótkie pytania. Pozwala to uczestnikom i uczestniczkom zorientować się, jakie pojawiły się pomysły. Mogą zdecydować, który z pomysłów chcieliby omówić jeszcze dokładniej podczas kolejnej rundy.

Runda 3 (10 minut): Następnie grupa znów się dzieli, aby dalej dyskutować nad pomysłami i uzupełnić je o nowe elementy. Jeżeli

poszczególne grupy omawiały wcześniej różne tematy, jedna osoba z pierwotnej grupy zostaje przy tym samym temacie, aby umożliwić wymianę informacji.

Runda końcowa (15 minut): Wszystkie wyniki z trzech poprzednich rund zostają podsumowane i omówione na forum.

Przykładowe zagadnienia:

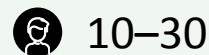
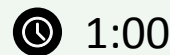
- Jak wasze neutralne dla klimatu miasto wygląda w 2050 r.?
- Jak poruszacie się po mieście?
- Jak wyglądają wasze domy?
- Jak wygląda zaopatrzenie w energię?
- Jak wygląda krajobraz wokół waszego miasta?
- Jaki rodzaj rolnictwa znajduje zastosowanie i jak ludzie się odżywiają?

5C PODRÓŻ W CZASIE [1]

Szczególnie dobrze łączy się z: **4C**, **6A-D**

Uczestnicy i uczestniczki zastanawiają się nad tym, jak przeszłość, teraźniejszość i przyszłość wiążą się ze sobą w odniesieniu do neutralności klimatycznej. Mogą przy tym uczyć się na błędach popełnianych w przeszłości i wyciągać z nich własne wnioski na przyszłość.

Brak materiałów.

W przeprowadzeniu ćwiczenia bardzo pomocna może być wiedza dotycząca kontekstu odczytywanych wypowiedzi. Będzie ona wsparciem dla osób siedzących pośrodku.

Stoły należy odsunąć na bok. Pośrodku sali ustawia się plecami do siebie trzy krzesła. Krzesła dla uczestników i uczestniczek ustawia się wokół trzech krzeseł stojących pośrodku.

Może się okazać, że osobom siedzącym pośrodku brakuje pomysłów i wyobraźni, aby prowadzić dyskusję. Jeżeli ma to miejsce, pozostali uczestnicy i uczestniczki mogą zamienić się z nimi rolami i zastąpić przedstawicieli lub przedstawicieli poszczególnych perspektyw czasowych.

Przygotowanie (10 minut)

Pośrodku sali ustawia się plecami do siebie trzy krzesła. Na krzesłach tych siadają trzy osoby, z których każda reprezentuje w dyskusji określoną perspektywę czasową – przeszłość, teraźniejszość lub przyszłość.

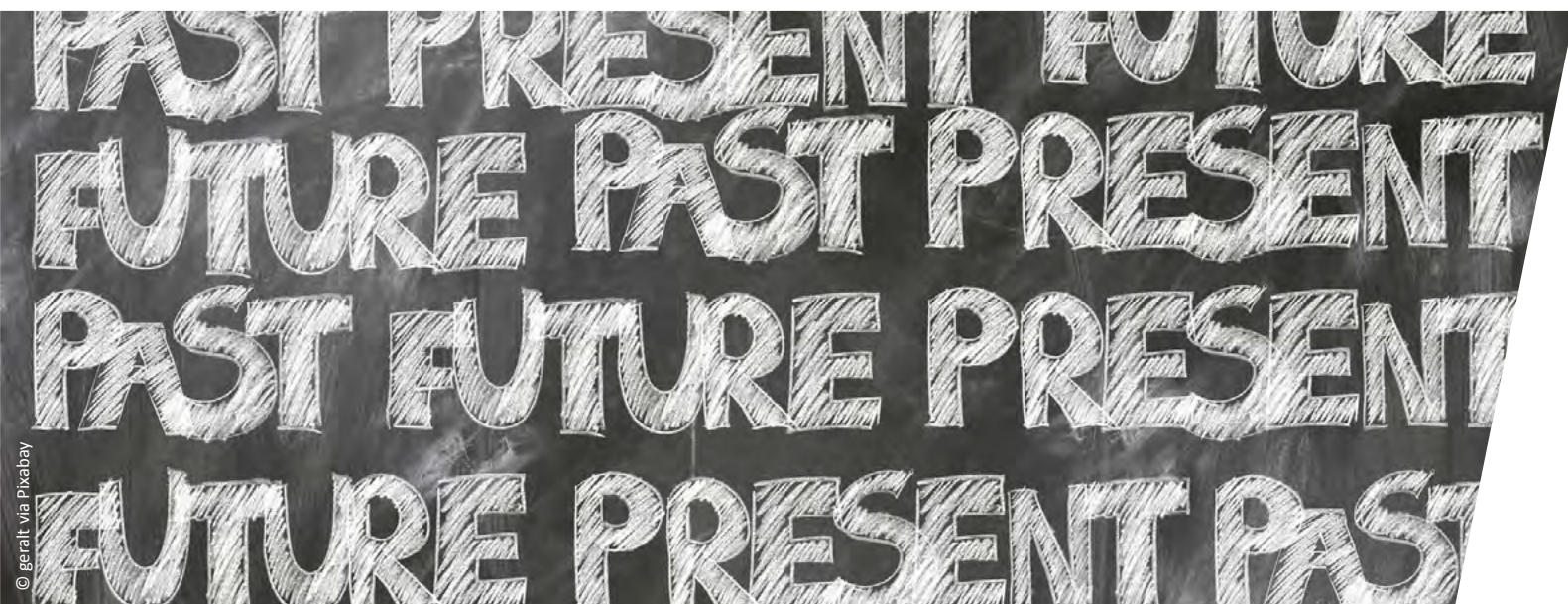
Część 1 (20–30 minut)

Odczytuje się na głos wypowiedź, która może być prawdziwa lub fikcyjna. Osoby siedzące pośrodku reagują na tę wypowiedź i rozpoczynają dyskusję na jej temat, przy czym każda z nich wypowiada się ze swojej perspektywy czasowej. Rozmowę zaczyna przedstawiciel lub przedstawicielka teraźniejszości, następnie głos zabiera przedstawiciel lub przedstawicielka przeszłości, a na koniec – przedstawiciel lub przedstawicielka

przyszłości. Pozostali uczestnicy i uczestniczki siedzą dokoła i biorą udział w dyskusji w roli obserwatorów i obserwatorek. Śledząc dyskusję, zapamiętują hasła, które przychodzą im do głowy pod kątem projektowanej wizji. Dyskusje nad poszczególnymi wypowiedziami nie powinny przekraczać 10 minut.

Część 2 (20–30 minut)

Uczestnicy i uczestniczki mają teraz 30 minut, aby w małych grupach (po 6 osób) naszkicować wizję przyszłości dla swojej gminy lub szkoły. Wizję tę można zapisać na przykład na plakacie lub kartce papieru i przedstawić na kolejnym etapie (DZIELENIE SIĘ). Uczestnicy i uczestniczki mogą odwołać się przy tym do tego, czego można nauczyć się z przeszłości i jak może wyglądać dobra przyszłość.

5C PODRÓŻ W CZASIE [2]

Przykładowe wypowiedzi, nad którymi można dyskutować:

Mobilność:

- „Jeszcze nigdy nie byłem za granicą. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się dopiero w mieście oddalonym o 20 km. Mogę się tam dostać jedynie piechotą”.
- „Rano zawsze jadę samochodem do piekarni, która znajduje się za rogiem. Urlop spędzam w Azji Południowo-Wschodniej lub na Majorce. Loty tam są tańsze niż pociąg nad Morze Śródziemne”.
- „Rodzice podwożą mnie do szkoły samochodem”.
- „Jeżdżę do pracy rowerem elektrycznym. Sieć ścieżek rowerowych jest tak dobra, że niemal w ogóle nie muszę się zatrzymywać. Dzięki temu docieram w ten sposób na miejsce dużo szybciej niż samochodem”.

Budynki:

- „Ogrzewamy tylko wtedy, gdy jest to konieczne, i mieszkamy we czworo w jednym pokoju”.
- „Nasz dom nie jest dobrze ocieplony, w związku z czym marnuje się dużo energii cieplnej”.
- „Nasz dom nie powoduje emisji, jest jasny i ciepły”.

Energetyka:

- „Wreszcie znów mamy zimę. Kocham lepienie bałwana, jazdę na łyżwach i białe Świąta”.
- „Nasz prąd w Europie pochodzi przede wszystkim z elektrowni jądrowych – to bardzo postępowe rozwiązanie”.
- „Nigdy nie brakuje nam energii elektrycznej, niezależnie od tego, jaki to czas”.
- „W mieście jest dużo latarni ulicznych, które ładują się w ciągu dnia dzięki energii słonecznej”.

Rolnictwo:

- „Hoduję warzywa we własnym ogrodzie. Pozostałe artykuły kupuję na rynku z produktami z regionu. Nasz sąsiad hoduje kury. Często daje nam jajka w zamian za ogórki, które rosną w naszym ogródku”.
- „Mięso jemy tylko w niedzielę – częściej nie możemy sobie na nie pozwolić”.
- „Jem mięso codziennie – w supermarkecie jest ono bardzo tanie”.
- „Jem wyłącznie posiłki, które zamawiam z dostawą do domu. Dostawca dostarcza je pod drzwi w ciągu pięciu minut”.

5D „DO GÓRY NOGAMI” [1]

Szczególnie dobrze łączy się z: **3B**, **4A-E**, **6A-D**

€ ≤ 5

🕒 ≥ 0:45

👤 10–30

Analizując najbardziej pesymistyczne scenariusze, uczestnicy i uczestniczki nakreślili również pozytywną wizję przyszłości, stosując przy tym zdobytą wcześniej wiedzę.

- Papier/plakaty
- Przybory do pisania

Przygotowanie zagadnienia.

W miarę możliwości należy zsunąć stoły w taki sposób, aby powstały odpowiednio duże stanowiska do pracy w grupach.

Młodzi uczestnicy i uczestniczki mogą ewentualnie potrzebować wsparcia ze strony osoby prowadzącej warsztaty na etapie przechodzenia od najbardziej pesymistycznego do optymistycznych scenariuszy rozwoju sytuacji.

Ponieważ często trudno jest natychmiast odpowiedzieć na pytanie, jak wyobrażamy sobie idealną przyszłość, pomocne może okazać się uświadomienie sobie najpierw, czego nie chcemy doświadczyć w przyszłości.

Przeprowadzenie

Krok 1: Na początku uczestników i uczestniczek prosi się o to, aby samodzielnie lub w małych grupach opracowali tzw. najbardziej pesymistyczne scenariusze (worst-case scenarios). Osoba moderująca warsztaty proponuje temat, zagadnienie lub sytuację wyjściową, na przykład:

- Jak wyobrażam sobie swoje miasto za 30 lat przy założeniu najbardziej pesymistycznego scenariusza?
- Co stanie się z naszym miastem, jeżeli nikt nie będzie stosował się do zasad zrównoważonego rozwoju (na przykład na wszelkich trasach ludzie będą korzystać wyłącznie z prywatnych samochodów, nie będą dążyć do oszczędzania energii elektrycznej, plastikowe odpady będą wyrzucane w parkach)?
- Fikcyjna sytuacja wyjściowa: Miasto postanawia zlikwidować transport publiczny. Jakie byłyby konsekwencje?
- Jakie byłyby konsekwencje niepodjęcia na szczeblu lokalnym żadnych dalszych działań zmierzających do ochrony klimatu? Kto najbardziej ucierpiałby w takiej sytuacji?
- Jak zmieni się moje miasto, jeżeli nastąpi wyraźny wzrost średniej temperatury rocznej?
- Jakie skutki dla życia w moim mieście miałyby niepostrzeżone zmiany klimatu?

5D „DO GÓRY NOGAMI” [2]

Obok ewentualnych negatywnych zmian związanych z biofizycznymi skutkami zmian klimatu można wskazać również skutki społeczne (na przykład większą liczbę zgonów spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza lub falami upałów, rosnące nierówności społeczne, utratę miejsc pracy).

Krok 2: Po analizie najbardziej pesymistycznego scenariusza uczestnicy i uczestniczki powinni na tej podstawie opracować w małych grupach pozytywne rozwiązania. Należy przy tym przestrzegać następujących zasad:

- Należy unikać negacji takich jak na przykład „nie” lub „żaden”.
- Należy używać nowych i mocnych czasowników.
- Pomysły powinno się formułować w jasny sposób, aby można było sobie dokładnie wyobrazić, co przedstawiają.
- Należy używać strony czynnej zamiast biernej.
- Należy zachęcić uczestników i uczestniczki do snucia wielkich planów.

Opracowane pozytywne scenariusze należy utrwalić pisemnie (w formie dłuższej wypowiedzi lub hasłowo) albo graficznie (na przykład w formie rysunków/szkiców lub kolaży). W grę wchodzi również inne formy zilustrowania wyników pracy – na przykład odgrywanie krótkich scenek przedstawiających pozytywną wizję przyszłości neutralną dla klimatu. Wybór zależy od grupy.

Refleksja

Kiedy grupy opracowały już pozytywne scenariusze i ustaliły formę ich prezentacji, osoba moderująca warsztaty prosi uczestników i uczestniczki, aby zastanowili się nad wynikami swojej pracy w odniesieniu do następujących kwestii:

- Jakie nowe pomysły przyszły wam do głowy?
- Na jakich aspektach wizji przyszłości szczególnie zależy poszczególnym grupom?

5E METODA WALTA DISNEYA [1]

Szczególnie dobrze łączy się z: **2E, 3C, 4A-E, 6A-D**

≤ 40

≥ 1:15

10–30

Uczestnicy i uczestniczki przekonali się, jak trudno jest uwzględnić różne, czasami sprzeczne perspektywy w odniesieniu do tematu neutralności klimatycznej, i mogą to wykorzystać, opracowując nowe i kreatywne rozwiązania.

- Trzy różne rodzaje koszulek (na przykład stroje sportowe na WF) dla każdej grupy (alternatywnie trzy różne rodzaje czapek lub identyfikatory/naklejki dla każdej grupy)
- Duże plakaty i pisaki w różnych kolorach

Zorganizowanie materiałów i przygotowanie zagadnienia.

Stój i od trzech do sześciu krzeseł na grupę.

Dla uczestników i uczestniczek, którzy nie mają dużego doświadczenia w zabawach z podziałem na role lub nie mają go w ogóle, metoda ta może być wyczerpująca i wymagająca. Osoba prowadząca warsztaty powinna mieć zatem podstawowe umiejętności w zakresie moderacji.

Metoda Walta Disneya opiera się na strategii, którą stosował, pracując nad swoimi kreatywnymi pomysłami na film, aby przemyśleć jednocześnie kilka – częściowo sprzecznych – perspektyw i wykorzystać efekt synergii. Częścią tej metody jest wcielenie się w rolę – ćwiczenie, które może wykonać jedna osoba samodzielnie lub – optymalnie – trzy osoby z każdej grupy.

Przeprowadzenie

Krok 1: Członkom i członkiniom zespołu przypisuje się trzy różne role (w przypadku bardzo dużej liczby uczestników i uczestniczek można również tworzyć grupy sześciuosobowe, w których dwie osoby wspólnie przyjmują daną rolę):

- Marzyciel/marzycielka (osoba optymistyczna, która nie boi się snuć wielkich planów)
- Realista/realistka (osoba ostrożna, która uparcie trzyma się faktów)

- Krytyk/krytyczka (osoba sceptyczna, która uważa, że większości pomysłów nie da się zrealizować).

Uczestnicy i uczestniczki otrzymują zagadnienie, nad którym mają dyskutować z perspektywy trzech wspomnianych ról, na przykład:

- Jak wyobrażacie sobie swoje miasto w 2050 r.?
- Jakie pozytywne skutki pośrednie może przynieść większa ochrona klimatu?
- Jak w waszym mieście lub w waszej gminie można osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r.? Co trzeba zmienić na przykład w takich obszarach jak mobilność, zużycie energii i jej wytwarzanie oraz partycypacja?
- Jaką rolę odgrywa konkretnie sektor transportu/budownictwa/gospodarowania odpadami (proszę wybrać odpowiedni w zależności od kontekstu, listę można również uzupełnić)? Na czym polegają konkretne wyzwania w tym sektorze w odniesieniu do neutralności klimatycznej?
- Co możecie zmienić w swoim codziennym życiu, aby osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r.? Jakie działania muszą podjąć jednocześnie gmina i przedsiębiorstwa prywatne?

5E METODA WALTA DISNEYA [2]

Aby ułatwić rozróżnianie ról i nadać wcielaniu się w nie formę zabawy, mogą je symbolizować różne koszulki, czapki, naklejki lub identyfikatory.

Krok 2: Po około 15 minutach uczestnicy i uczestniczki pracujący w danej grupie zamieniają się rolami (a tym samym koszulkami/czapkami itd.). Taka zmiana odbywa się trzykrotnie, aby wszyscy odegrali każdą z ról. Dyskusja trwa więc łącznie około 45 minut. Przed każdą zmianą ról uczestnicy i uczestniczki spisują najważniejsze z ich perspektywy argumenty/kwestie na dużym plakacie. Marzyciele/marzycielki, realiści/realistki i krytycy/krytyczki posługują się w tym celu pisakami w różnych kolorach.

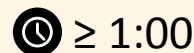
Uwaga!

Metoda ta może być bardzo wyczerpująca dla mało doświadczonych uczestników i uczestniczek, w związku z czym wymaga od osoby moderującej warsztaty, aby podczas dyskusji pozostawała w kontakcie z poszczególnymi grupami i w razie potrzeby udzielała wsparcia. Ważne jest ponadto wyjaśnienie na początku poszczególnych ról w taki sposób, aby uczestnicy nie mieli trudności z ich rozróżnieniem. Przyjmowanie różnych, częściowo sprzecznych perspektyw umożliwia uczestnikom i uczestniczkom przyjrzenie się danemu zagadnieniu z różnych stron i stworzenie tym samym podstawy do opracowania konstruktywnych rozwiązań.

6A NAGRANIE WIDEO

Szczególnie dobrze łączy się z: **4A-E**, **5A-E**

Uczestnicy i uczestniczki podsumowali najważniejsze ich zdaniem wyniki pracy w formacie, którym można łatwo dzielić się z szerszym kręgiem odbiorców.

- Kamera / smartfon
- W razie potrzeby program do obróbki nagrań wideo
- Skrypt wystąpienia (zobacz zestaw informacji o materiałach)

Wskazane jest wcześniejsze doświadczenie w nagrywaniu filmów. Proszę wraz z kolegami lub koleżankami sprawdzić przed warsztatami prawidłowe działanie sprzętu. Przed nagraniem można przygotować skrypt.

Aby przygotować atrakcyjne nagranie, uczestnicy i uczestniczki muszą mieć odpowiednio dużo miejsca, dobre światło i jak najspokojniejsze otoczenie.

Osoby, które zabierają głos, musi być dobrze słychać. Nagrania powinny być krótkie. Osoby widoczne na nagraniu muszą wyrazić pisemną zgodę na publikację. W przypadku dzieci o zgodę należy pytać rodziców.

Krótkie nagrania informacyjne można w łatwy sposób udostępniać poprzez strony internetowe i media społecznościowe lub przekazywać bezpośrednio dziennikarzom i dziennikarkom. Dzięki temu można podzielić się wynikami pracy wykonanej podczas warsztatów wizyjnych z szerszym gronem, nie ograniczając się jedynie do samych uczestników i uczestniczek.

Jeżeli nagranie wideo ma trafić do jak najszerszego kręgu odbiorców i odbiorczyń, dobrym pomysłem będzie połączenie wystąpień poszczególnych grup w jedno nagranie lub nagranie jednego zbiorowego wystąpienia wszystkich grup. Wcześniej należy wyjaśnić, ile kamer lub smartfonów będzie potrzebnych do wykonania nagrania, aby ewentualnie jeszcze przed terminem warsztatów wizyjnych poprosić uczestników i uczestniczki o przyniesienie własnych urządzeń, jeśli takimi dysponują. Wybór platformy, na której będzie się udostępniać nagranie, często ogranicza jego długość. Na kanałach takich jak Twitter można na przykład udostępniać nagrania, które trwają maksymalnie 2 minuty i 20 sekund.

Krok 1: W kilku małych grupach lub w jednej dużej grupie uczestnicy i uczestniczki przygotowują skrypt wystąpienia w formie hasłowej. Można w tym celu wykorzystać szablon zawierający konkretne pytania ([zobacz poniżej podrozdział dot. skryptu nagrania wideo](#)). Po uzgodnieniu treści skryptu uczestnicy i uczestniczki wybierają osoby, które wystąpią przed kamerą. Jeżeli osoby, które mówią na krótkim nagraniu, zmieniają się zbyt często, może to dezorientować widzów. W związku z tym głos powinny zabierać maksymalnie trzy osoby. Oprócz skryptu grupa powinna również uzgodnić, czy – i ewentualnie w jakiej kolejności – powinno się pokazać na nagraniu przedmioty stworzone podczas warsztatów (na przykład kolaże lub modele). Przed rozpoczęciem nagrania grupa powinna zrobić próbę, aby maksymalnie ograniczyć zakres późniejszych prac nad montażem.

Krok 2: Kolejny krok to samo nagrywanie. Nagrywać może osoba moderująca warsztaty lub ktoś z uczestników i uczestniczek.

Krok 3: W zależności od przeznaczenia może wystarczyć proste nagranie wykonane za pomocą standardowej aplikacji wideo. W przypadku dysponowania odpowiednimi umiejętnościami można jeszcze ewentualnie dokonać montażu i obróbki, a także uzupełnić nagranie na przykład muzyką i tekstem, podając przykładowo imiona i nazwiska osób zabierających głos oraz nazwy reprezentowanych organizacji. Pomocne mogą okazać się aplikacje takie jak choćby [Splice – Video Editor & Maker](#). Gotowy materiał można udostępnić na przykład na stronie internetowej miasta lub szkoły, a także w mediach społecznościowych. W przypadku wybrania w ramach modułu DZIELENIE SIĘ metody „Wystawa”, nagranie można pokazać również na wystawie.

SKRYPT NAGRANIA WIDEO

Szczególnie dobrze łączy się z: **6A**

Poniższy szablon skryptu ma charakter jedynie przykładowy – można go dostosowywać w zależności od potrzeb i oczekiwań osoby prowadzącej warsztaty oraz uczestników i uczestniczek.

Część wystąpienia	Treść
Wstęp	2–3 zdania na temat warsztatów wizyjnych i ich celu.
	Krótkie przedstawienie uczestników i uczestniczek (na przykład „klasa z miejscowości...”, „przedstawiciele i przedstawicielki urzędu miasta...”).
Czego się nauczono?	Krótkie podsumowanie modułu UCZENIE SIĘ.
Co zaprojektowano?	Krótkie przedstawienie opracowanych wizji przyszłości.
	Prezentacja zaprojektowanych przedmiotów (na przykład kolaży itd.).
Podsumowanie	Na czym szczególnie zależy wam jako grupie w odniesieniu do przyszłości neutralnej dla klimatu?
	Co chcielibyście powiedzieć o waszej wizji innym mieszkańcom i mieszkankom waszego miasta / innym uczniom i uczennicom waszej szkoły?

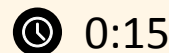

6B WYWIAD

Szczególnie dobrze łączy się z: **5A–E**

0

0:15

2–5

Uczestnicy i uczestniczki dzielą się wynikami warsztatów wizyjnych w ramach wywiadu przeprowadzanego przez dziennikarzy/ dziennikarki lub osobę prowadzącą warsztaty.

Brak materiałów.

Uzgodnienie terminu z lokalnymi mediami lub organizacjami pozarządowymi. Przygotowanie lub ewentualnie jedynie sprawdzenie pytań do wywiadu. Wybór małej grupy chętnych osób, które udzielą wywiadu (lub jednej takiej osoby).

Brak wymagań.

Może się okazać, że znalezienie osób chętnych do udzielenia wywiadu będzie trudne. Proszę zachęcić potencjalnych chętnych, aby przygotowali się do wywiadu wspólnie ze swoją grupą.

Przygotowanie

Wybranie małej grupy lub jednej osoby, która zechce przedstawić wyniki warsztatów wizyjnych w ramach wywiadu. Alternatywą dla wywiadu przeprowadzanego przez lokalne media lub organizacje pozarządowe może być wywiad przeprowadzony przez osobę prowadzącą warsztaty. W takim przypadku istotne jest utrwalenie wywiadu w formie nagrania wideo lub audio albo w formie pisemnej, aby móc go później opublikować (na przykład na stronie internetowej szkoły lub w samorządowych kanałach komunikacyjnych). Wywiad nie powinien być zbyt długi, a pytania powinno się ustalić z góry, aby można było na nie odpowiedzieć w prosty i ustrukturyzowany sposób.

Przeprowadzenie

W przypadku wewnętrznego przeprowadzenia wywiadu pytania zadaje się wybranym uczestnikom i uczestniczkom, którzy odpowiadają na nie na podstawie wyników warsztatów wizyjnych, tj. wspólnie opracowanej wizji. Wywiad zostaje utrwalony w odpowiedniej formie, aby można było go wykorzystać na potrzeby dzielenia się wynikami warsztatów z kolejnymi osobami.

Przykładowe pytania do wywiadu:

- Jaką wspólną wizję przyszłości miasta/szkoły/dzielnicy udało wam się uzgodnić?
- Jakie tematy mają pod tym względem szczególne znaczenie w waszej okolicy?
- Co musiałyby się zdarzyć, aby wizja ta mogła zostać zrealizowana?
- Jak mogą przyczynić się do tego waszym zdaniem uczestnicy i uczestniczki warsztatów wizyjnych?
- Jakie inne organizacje i jacy inni interesariusze/interesariuszki są lub powinni być odpowiedzialni za realizację tej wizji?
- Czy istnieją obszary, w których widzicie już pierwsze próby realizacji wspólnej wizji? Co mogłoby już teraz stanowić podstawę przyszłych działań?

Po przeprowadzeniu wywiadu

Odpowiedzi udzielone na pytania zadane podczas wywiadu można streścić w formie pisemnej, opracowując krótki artykuł. Alternatywnie wywiad można nagrać w formie wideo lub tylko audio, aby można go później umieścić i udostępniać na stronie internetowej.

6C WYSTAWA

Szczególnie dobrze łączy się z: **5A-E**

W zależności od formatu prezentowania wyników.

Dzięki dodatkowemu wydarzeniu – najlepiej otwartemu dla publiczności – na tematykę warsztatów zwrócono uwagę kolejnych decydentów i decydekntek politycznych oraz mediów. Dzięki relacji w mediach temat dotarł również do lokalnej społeczności.

- Odpowiednio opracowane wyniki części „Projektowanie”
- Ścianki wystawiennicze
- Taśma klejąca i pinezki

Materiały z części „Projektowanie” należy przygotować w taki sposób, aby można je było umieścić na ekspozycji. Jeżeli wystawa ma większy rozmach, trzeba ustalić miejsce i czas oraz zaprosić ewentualnych gości.

Wystawa może się odbyć w jednej sali. Ekspozycję można jednak również rozstawić po całym budynku szkoły lub urzędu miasta. Do przedstawienia wyników pracy potrzebne będą ścianki wystawiennicze i stoły.

Prezentowanie wystawy przez dłuższy czas może być trudne. Należy znaleźć odpowiedni termin oraz zaprosić uczestników i uczestniczki, rodzinę, media oraz decydentów i decydekntki, przekonując ich o istotności wydarzenia.

Każda grupa przedstawia wyniki pracy, wykonanej w ramach modułu PROJEKTOWANIE, w określonej części sali. Jedna osoba z każdej grupy stoi przy ekspozycji, aby udzielać informacji i odpowiadać na pytania (podczas wystawy członkowie grupy mogą się zmieniać w tej roli). Pozostali uczestnicy i uczestniczki oglądają wystawę, mając możliwość ocenienia wyników pracy pozostałych grup.

Wystawę można później pokazać w ratuszu lub w budynku szkoły. Można zorganizować również uroczyste otwarcie, na które będzie można zaprosić także media, burmistrzów i burmistrzynie, rodzinę oraz przyjaciół i przyjaciółki, zwracając uwagę gości na temat neutralności klimatycznej.

6D PRZEKAZANIE WYNIKÓW PRACY

Szczególnie dobrze łączy się z: **5A–E**

W zależności od formatu prezentowania wyników.

Dzięki dodatkowemu wydarzeniu – najlepiej otwartemu dla publiczności – na tematykę warsztatów zwrócono uwagę kolejnych decydentów politycznych oraz mediów. Dzięki relacji w mediach temat dotarł również do lokalnej społeczności.

- Ewentualne napoje na spotkanie z mediami
- W zależności od skali wydarzenia ewentualne koszty sali i sprzętu technicznego

Należy wcześniej opracować wyniki pracy w ramach modułu PROJEKTOWANIE w taki sposób, aby można było je sensownie przedstawić/przekazać. Ponadto należy zaprosić istotne osoby i media oraz znaleźć odpowiednią salę.

W zależności od formatu i skali wydarzenia. Ewentualnie napoje oraz mikrofon i wzmacniacz. Ewentualnie krzesła, ścianki wystawiennicze na potrzeby wystawy. W przypadku projekcji filmu – odpowiedni sprzęt techniczny i ekran.

Największym wyzwaniem będzie zapewne przekonanie decydentów do udziału w wydarzeniu, a następnie przekonanie mediów o jego znaczeniu.

Ta metoda ma sens tylko, jeśli wyniki pracy w ramach modułu PROJEKTOWANIE da się opracować w taki sposób, aby można je było przekazać podczas spotkania z mediami (na przykład w formie modeli, map, rysunków, tekstów, filmów, zdjęć, plakatów). W przypadku zorganizowania wystawy ([zobacz podrozdział Opcja 6C](#)), spotkanie dla mediów można zorganizować również podczas jej otwarcia.

W zależności od kontekstu i wolnych terminów wyniki warsztatów można przedstawić i przekazać różnym osobom takim jak burmistrz/burmistrzynie, radni, lokalni parlamentarzyści, dyrekcja szkoły, kierownictwo odpowiedniego wydziału w urzędzie miasta.

Przykładowy przebieg:

1. Powitanie przez osobę prowadzącą: W tym momencie witają Państwo obecnych i wyjaśniają kontekst warsztatów.
2. Wystąpienie przedstawiciela lub przedstawicielki miasta/szkoły (burmistrza/burmistrzynie, dyrektora itp.).
3. Przekazanie wyników lub oprowadzenie po wybranych ekspozycjach (w przypadku wystawy): Proszę zwrócić przy tym uwagę, aby to uczestnicy i uczestniczki warsztatów sami prezentowali wyniki swojej pracy, pokazując, jak poszczególne tematy odnoszą się do lokalnych uwarunkowań.
4. Zdjęcie dla mediów.

Proszę zaplanować sobie czas, aby jeszcze przed rozpoczęciem wydarzenia porozmawiać z mediami o powodach i kontekście organizacji warsztatów.

TWOJE WARSZTATY WIZYJNE

Moduł	Wybór metod	Kategorie metod	Czas	Uwagi
PRZYGOTOWANIE				
PRZYBYCIE				
ODCZUWANIE				
UCZENIE SIĘ				
PROJEKTOWANIE				
DZIELENIE SIĘ				
Łączny czas trwania warsztatów wizyjnych				

ŻYCZYMY CI
UDANYCH
WARSZTATÓW
WIZYJNYCH!

BEACON Bridging European &
Local Climate Action

Zapraszamy do kontaktu pod adresem: BEACON_HelpDesk@guidehouse.com
Zapraszamy na naszą stronę internetową: www.euki.de/beacon

On behalf of:

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation
and Nuclear Safety

of the Federal Republic of Germany